

ЖІНОЧИЙ СВІТ

ЧЕРВЕНЬ

1951

ЧИСЛО 6.

присвячене

НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКІЙ.

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА

8. VI. 1851 — 21. I. 1920.

ЖІНОЧИЙ СВІТ

Рік II. ЧЕРВЕНЬ, 1951. Ч. 6.

Видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової.

Редакційна колегія.

Всю кореспонденцію й передплати висилати на адресу:

"WOMAN'S WORLD"

Box 3093 Winnipeg, Man.

ЦІНА ОДНОГО ЧИСЛА — \$0.25

ПЕРЕДПЛАТА НА РІК у Канаді та ЗДА — \$ 2.50.

В інших країнах ам. \$3.00

Редакційна колегія застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописів не звертаємо.

Друком "Нового Шляху",

184 Александр Аве., Вінніпег, Ман.

WOMAN'S WORLD

Vol. II. JUNE, 1951. No. 6.

Published by the Ukrainian Women's Organization of Canada

Box 3093 Winnipeg, Man.

Edited by Editorial Committee

Correspondence and subscriptions should be addressed to
"WOMAN'S WORLD"

Box 3093 Winnipeg, Man.

SINGLE COPY 25c.

SUBSCRIPTION PRICE yearly

In Canada and United States — \$2.50

In other countries — \$3.00

Printed by the New Pathway,

184 Alexander Ave., Winnipeg, Man.

ЗМІСТ:

Константина Малицька: Наталія Кобринська...	1	Олена Кисілевська: Мої зустрічі з Наталією Кобринською	14
Ольга Стебницька: Пам'яті Незабутньої	1	Марія Охримович: Н. Кобринська — за душу дитини	15
Наталія Кобринська про себе	2	Наталія Кобринська: Виборець	16
Уляна Кравченко: Пам'яті Каменярки Н. Кобринської	4	Ярослава Зорич: Зустріч у Кімполюнгу	18
Уляна Кравченко: На новий шлях	4	Ганна Маидрика: Початки жіночого руху в Канаді	19
Наталія Кобринська: Переднє слово до "Першого вінка"	5	В поклої Наталії Кобринській	20
Леонід Білецький: Перший альманах в оборону української жінки	6	I. Майструк: Святкування сторічча народини Наталії Кобринської в Торонті	21
Євгенія Ситник: За право посестер	8	Л. Чайківська: Свято - концерт у честь Н. Кобринської у Саскатуні	22
Іван Озаркевич: Родинний дім Наталії Кобринської	9	Дописувачка: Свято Н. Кобринської в Кенорі	23
Євгенія Вербицька: З духом часу	12	Коротко про різне	24
Диілрова Чайка: Посуха	13	Пресовий фонд "Жіночого світу" — на окладинці.	

УВАГА, ПРЕДСТАВНИЦТВА "ЖІНОЧОГО СВІТУ" ЗАКОРДОНОМ:

ПЕРЕДПЛАТИ ПРОСИМО ВИСИЛАТИ НА ТАКІ АДРЕСИ:

У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: —

Передплата на рік 1 ф. стерл.; ціна 1 прим. 2 шіл.

FEDERATION of UKRAINIANS in GREAT BRITAIN,
123 High St., Notting Hill Gate, London, W.11.

В АРГЕНТИНІ, УРАГВАЇ ТА ПАРАГВАЇ: —

Передплата на рік 24 пези; ціна 1. прим. 2.50 пез.

Isidoro KRAWEC, ("POROHY"),
Casilla de Correo 3184. Buenos Aires, Argentina.

Б БРАЗИЛІЇ: —

Передплата на рік 60 крузейрів, ціна 1 прим. 5 крузейрів.

Stepan PLAHTYN, Pr. Gen. Ozorio 568,
Curitiba, Parana, Brazil.

ЖІНОЧИЙ СВІТ

РІК П.

ЧЕРВЕНЬ, 1951.

Ч. 6 (18).

КОНСТАНТИНА МАЛИЦЬКА

НАТАЛЯ КОБРИНСЬКА

ВОНА БУЛА ВІСТУНКОЮ НОВИХ ШЛЯХІВ
ЖІНОЦТВУ, СПОВИТОМУ ТЬМОЮ —
ДО ВИЩОГО, КРАЩОГО ДУХ ЇЇ ЛЕТІВ
І ДРУГИХ РВАВ ЗІ СОБОЮ.

ТА ХОЧ НЕРАЗ І ТЕРНЯ ВКРИЛО ШЛЯХ,
І ЛЮДСЬКА ЗЛОБА ТЕЖ РАНИЛА,
СТАЛИВСЯ ДУХ ЇЇ В ЖИТТЯ ВОГНЯХ,
РОСЛИ ЗАВЗЯТТЯ І СИЛА.

ВЖЕ ВОЛЬНИЙ ШЛЯХ — ВІДКРИТИЙ НЕЮ ШЛЯХ
ДО ЯСНОЇ, ВИСОКОЇ ЦІЛІ —
ІДІМ ВІПЕРЕД! ДАРЕМНИЙ СТРАХ!
СВІТ ЗДОБУВАЮТЬ СМІЛІ!

І ДО КІНЦЯ, МОВ ЖОВНІР ВАРТОВИЙ,
У БОРОТЬБІ СТОЯЛА,
СПИНИЛА СМЕРТЬ ЛІШІ СЕРЦЯ ГАРТ
ТА ЗБРОІ НЕ ЗЛОМИЛА. [ПАЛКИЙ,

ЛИШИЛА НАМ У СПАДЩИНІ СВОЇЙ
ЦЯ УКРАЇНСЬКА ГРОМАДЯНКА
КЛІЧИ НАЗАВЖДИ НАМ СВЯТИ, —
ПОСТОЇМ ЗА НИХ ДО ОСТАНКУ.

Пам'яті Незабутньої

На обрії національного життя з'являється час до часу постаті переломового значення. Своїм життєм і діяльністю започатковують вони нові шляхи і залишають по собі в спадщині наступним поколінням не тільки ідейні скарби свого великого духа, але й заповіт до їх здійснення та продовжування зачатого діла.

Новітнє відродження української жінки в громадському і політичному значенні зачиняється в нас від появи Наталії Кобринської. Гопінням своєї душі, бистротою своєї думки вона далеко випередила своїх сучасниць “пробиваючи свіжі шляхи в майбутнє” і, як усі великі душі, не знайшла в своєму поколінні повного зрозуміння. Але зерно її гарячого слова, її незмірної любові до своїх посестер, що жили в глухому і дошками забитому світі домашніх турбот, пальче бажання відкрити для них світ, привернути пошану і дати крашу долю, — впalo на плодючу почву. У два покоління після виступу Кобринської українське жіноцтво може вже вказати на свої неабиякі успіхи. Сьогодні українська жінка доказала свою не-

обхідність у всіх ділянках національного життя. Вона стоїть на висоті своїх завдань супроти свого народу — через свою свідомість, громадянську зрілість, готовість на всі труди й жертви.

Але годі їх було б уявити собі без пionерської праці Наталії Кобринської, що разом з іншими жінками того часу відкривала занавісу майбутнього перед українською жінкою. Через те пам'ять про неї тривати буде вічно і передаватиметься з покоління в покоління, а її ім'я побожно повторяти будуть українські жінки всіх часів. Для них вона перший, незабутній борець за жіночі права, за рівноправність жінки в громадському житті.

Билускаючи оце спеціяльне число, присвячене Наталії Кобринській в 100-річчя її народин, “Жіночий Світ” хоче відсвіжити в жіночих серцях спомин Незабутньої, огріти любов'ю пам'ять Тісі, що для неї першою та останньою думкою цілого її життя було — добро і щастя української жінки.

ОЛЬГА СТЕБНИЦЬКА.

Наталя Кобринська про себе¹⁾

Від малої дитини любила я читати. Яка була вдома книжка, я її читала, хоча б і не розуміла. А читала я всяку всячину: дрібні українські видання 60-их рр., фейлетони, "Слова", Шевченкового "Кобзаря", повісті Основ'яненка, Житія Святих, польських поетів, ба, навіть гомілій й проповіді церковні. Пам'ятаю, що якось на дванадцятому році моєго життя мій батько читав "Листи з Krakova" Кремера і лишив книжку отворену на якісь фантастичні легенді з середніх віків. Та легенда нагадувала мені народні казки, які я пристрасно любила, і це так мене захопило, що я прочитала всі три томи. Ці "Листи" я пізніше ще кілька разів прочитувала й вони розбудили в мені палюче бажання естетичної освіти, що покінчилася... студіюванням журналів моди й тілесними вправами.

В тім самім часі, щебто окото дванадцятого року життя — подибала я щось цікавішого, що далеко триваліше зробило на мене враження. Ось між батьковими книжками на гориці знайшла я раз невеличку книжку, що дійсно для батька не могла мати ніякої стійності, зате для мене показалася дуже цінним набутком. В тій книжці була рецензія якоїсь французької розвідки, в якій автор обурювався на те, що в суспільному житті жінки ціняться нижче від мужчин, і старався доказати, що оба поли є собі рівні, а хоч різняться між собою в дечому, то власне тим себе взаємно доповнюють.

Для мене досить було знати, що жінки вважаються за нижчих від мужчин, і це обурило мене ще більше ніж автора рецензії.

До цього часу я того не знала: між батьком і матір'ю я не завважила, щоб робилися під тим оглядом які різниці, — а до того жила в нас бабка²⁾, — особа і в нашій хаті і в цілій родині дуже поважана. У чужих домах бувала я лише у гостині, а в гостях якраз найбільше вшановують жінок. Правда, я знала, що селяни не конче з великою пошаною відносяться до жінок, але те я поясняла собі їх грубістю.

Читала я не лише батькові книжки, — діставала я багато книжок і від власниці села, де мій батько був парохом.

Першою книжкою позитивного напрямку була "Історія цивілізації в Англії" Г. Т. Бокля. Цю книжку застала я раз у одного свя-

щеника й він мені її позичив. Вона мала на мене великий вплив. Потім прочитала я Біхнеру, Ренана, Гекля³⁾, та дещо з Дарвіна. Крім того знайомилася я з німецькою літературою та з іншими європейськими класиками, перекладеними на німецьку мову, що іх мої брати, будучи учнями німецької гімназії в Чернівцях, до дому привозили. А коли один з них братів перешов до української гімназії у Львові, та й познакомився там з І. Франком і другими, то став він привозити до дому переважно російські твори Чернишевського, Білинського, Добролюбова, Писарєва й ін.; крім того привозив він також писання Драгоманова, Лимановського, Маркса й Лясаля. Про деяких російських авторів знала я вже передше: брат мій старший від обох згаданих, що був також учнем черновецької гімназії, привозив мені книжки з тамошньої "Руської Бєсіди" — твори Державіна, Жуковського, Тургенєва й Гоголя. Ці твори припадали мені тоді дуже до серця, і пізніше, коли я віддалася⁴⁾, першим дарунком моєго чоловіка були твори Тургенєва й Гоголя. Коли опісля оба мої брати стали вчитись у віденському університеті, то присилали мені книжки з бібліотеки академічного товариства "Січ".

Це постійне читання книжок — приносило деколи вітхи, але більше неспокою й болю, особливо, коли почала я знайомитись зо "школою позитивістів". Тоді я відчувала, що трачу під собою ґрунт, і сильна душевна боротьба до найвищого ступнія дратувала мої нерви.

Серед того розпусливого хаосу блиснув промінь світла. Я побачила ясно, що чоловік не був тим у початках свого існування, чим є тепер, що все залежить від умовин життя; — признала я, що й теперішній суспільний лад не є чимсь непохитним, — що в ньому заєдно довершуються зміни... Тепер уже ніщо не затемнювало моїх поглядів на становище жінки в суспільності; на ту тему щораз ясніше формувалися мої думки, у чому не мало помагало мені практичне життя.

Мій чоловік перенісся з села до міста. Звужений тут об'єм жіночого газдівства звертав мою увагу на непродуктивність жіночої праці та витрату часу на дрібниці. То ж стала я придумувати реформу жіночого газдівства, а навіть запроваджувала в себе маленькі зміни.

Але ж моїх думок я не з'являла другим, — мої книжки порізнили мене з людьми; — я спостерігала, що зачинаю бути для них смішною. Я вмовкала й поволі привела до того, що жила майже подвійними думками: іншими з людьми, а інші мала для себе й свого чоловіка.

¹⁾ Це — з незначними мовними змінами й пропусками — автобіографія Наталі Кобринської, написана для "Історії літератури рускої" Омеляна Огоновського, що назвав її "широю сповіддю" (Часть III, Львів, 1893, стр. 1265—1274). Вона дає погляд на шлях духового розвою авторки та на творення її світогляду, зокрема кидає світло на початки її літературної й громадської діяльності.

Передруковуємо цей цінний матеріал, бо для загалу читачів — він майже недоступний. Водночас дякуємо д-р Яр. Рудницькому, проф. манітобського університету — за доступ до славістичної бібліотеки. — Редакція.

²⁾ Наталія з Панкевичів Окуневська. — Ред.

³⁾ Природознавці й філософи, яких твори мали великий вплив на умовий рух другої половини XIX століття. — Ред.

⁴⁾ Наталія одружилася з Теофілем Кобринським у 1871 році.

о. Теофіль
Кобринський
чоловік Наталії

віка — терпеливого слухача моїх фантазій і сердечного потішителя по сумних досвідах, яких я зазнавала з людьми.

Міжтим я стала ще живіше розглядати взаємини родинні, а особливо відношення жінки до загально - культурних змагань. Мій чоловік, все щирий повірник моїх думок, в тій цілі вистарав для мене книжку "Про неволю жінок" Джона Стюарта Мілля в німецькому перекладі. Нічого не могло мені зробити більшої прислуги: мої подекуди ще темні думки прояснилися одною з перших наукових поваг, і те надавало мені певності й сили. Дж. Стюарт Мілл запанував над усіма моїми думками, і я загадала, а навіть зачала разом з чоловіком перекладати цей твір на українську мову.

Хоч як замикалась я в собі, всетаки не була я без впливу на молодше покоління у своїй родині. Найближче мене стояла Софія Окунєвська, що опісля вчилася медицини в Ціріху. Вона була вихована в домі моїх батьків, а коли я вийшла заміж, стала вона жити в мене. Відтак перейнялася вона наскрізь моїми думками.

Аж ось наступив найстрашніший удар в моєму житті. Мій чоловік умер^{*)}). І я вірнулася під батьківську стріху.

Мій батько, будучи послом до державної Ради, іздив тоді з цілою родиною до Відня, то й мене возив з собою. Я була в крайній розпутиці. Крім пекучого болю я нічого більше не відчувала, і крім мого нещастя нічого більше мене не займало. Це непокоїло мою родину; брати й своїя старались наводити мене на літературні питання, які мене все так живо цікавили, але це вдавалось їм з трудом.

Тоді у Відні перебував Остап Терлецький. Уже давніше я чула дещо про нього. Заговорила я до нього про загальні справи й запри-

мітила, що Терлецький не вважає мене за якусь ексцентричну особу, а навпаки за таку, що в загальних справах має реальні погляди. Це було причиною, що я з ним говорила зовсім щиро, не скриваючи моїх думок про соціальні питання. Під час одної такої розмови Терлецький запитався, чи я коли не пробувала дещо писати. Відтак став мене намовляти, щоб я конечно взялася до писання.

— "Але про що й як писати?" — запитала я здивована.

— "Про те, що говорите, і так, як говорите." — відповів Терлецький ляконічно. Я підозрівала моїх братів, що це вони вжили поваги Терлецького, щоб чим небуть зайняти мій ум, — але коли він не відступав від свого, я взялася за працю. Уявляла собі стару жінку та її відношення до оточуючих обставин у такий спосіб, якби я про це розповіла Терлецькому.

Таким чином вийшла моя Шуминська й водночас форма оповідання.

Терлецькому Шуминська дуже подобалася і він заповів у "Січі", що буде читати це оповідання під псевдонімом Анни Струтинської.

Я все ходила з братами на відчити до "Січі", то ж і тепер^{*)} пішла я там, щоб не звернути на себе уваги. Интерес, який це оповідання розбудило в слухачів, доказував мені, що я дійсно можу писати.

В кілька місяців потім Терлецький читав у "Січі" мое оповідання "Задля кусника хліба".

Від того часу я вела з січовиками гарячі розмови на теми жіночого питання, якого найбільшим прихильником був Василь Полянський.

Коли в 1883 р. було віче академіків у Коломії, січовики постановили порушити там і питання жіноче, і помимо протесту львівських академіків — Полянський відчитав реферат про ту справу.

На тому вічу я перший раз побачила Івана Франка. Але вже передтим я помінялась була з ним листами з приводу моїх оповідань. Він їх читав і його оцінка давала мені як найкращі надії на мої літературні успіхи. Франко був тоді при редакції "Зорі", і в цій часописі помістив зараз оповідання "Задля кусника хліба".

У тому часі пізняла я також Михайла Павлика, якого я дуже цінила за його "Ребенцукову Тетяну".

Того, що я сама осягнула, бажала я своїм посестрам.

Через літературу дійшла я до зрозуміння становища жінки в суспільності, — тож хотіла я й других повести на ту дорогу.

В тій цілі почала я в 1884 р. закладати жіноче товариство в Станиславові. З' мужчин найбільше цікавився ним Іван Франко, — од-

(Закінчення на стор. 7-ї)

^{*)} У Снятині 14. 3. 1882 р.

^{*)} Це було при кінці 1883 р. (Мих. Грушевський: Наталія Кобринська Л. Н. В., 1900 р.).

НА НОВИЙ ШЛЯХ

Куди ти, сестро, смілий лет звертаєш?
 На новий шлях? А чи ж то ти не знаєш,
 що холод самоти там привита тебе?
 Покинь новий, на вточтаний вернися,
 забав і сплетень кормом лиць кормися
 бо світ тебе ледачою назве!

Уляна Кравченко
поетка українського
жіночого руху.

Ледачою? Й завіщо? — ти спитася.
 За те, що духом світ весь обіймаєш,
 що хто лише чоловік — для тебе брат,
 що серце країці всім прагне долі,
 що бунту повне проти самоволі,
 що людські рані всі його болять!

Покинь ті божі, ясні ідеали,
 що в серці твому ярко запалали,
 покинь — для спільного добра твій труд!
 А ні, то погордуй сучасних судом,
 жий для ідей, працюй кривавим трудом,
 віддай усе, усе за рідний люд.

Але як опріч слів і чулих сліз нічого
 ти не несеш йому, то розчарувань много
 зазнаєш ти і згинеш у юрбі;
 і, поки тіло ляже ще в могилу,
 душа утратить одіж сніжно-білу,
 і віру чисту в лютій боротьбі.

Не сліз потрібно, щоб ставати до бою!
 Не сльози, — силу й жар візьми з собою,
 ту силу, що любов у груди лле,
 ту міць, щоб думи в діло осущати,
 той жар, щоб з лихом битися й прощати
 все, чим тебе невіжа й злоба б'є!

Той жар, щоб вірити у правди світ і ждати,
 ійти на труд без слави і заплати,
 як сонце й дощ працюють по лугах,
 як роси ті на пуп'янки дрімучі
 падуть, щоб квіти з них розвітися пахучі . . .
 Як маєш стільки сил, — то йди на новий

[шлях!]

(“Перший вінок”, стор. 207-8).

УЛЯНА КРАВЧЕНКО

ПАМ'ЯТІ КАМЕНЯРКИ Н. КОБРИНСЬКОЇ

Минає час . . .

Як відійшла вона від нас
 В тривожні, суму повні, дні —
 Окрили гріб сніги, неначе квіття

Хрустально білих хризантем . . .

Вона ж утомлена спочила,
 Спіть тихим сном у пошумі беріз...
 Ale не всю її взяла могила,
 По ній лишилась невміруща сила
 I труд життя її жнива приніс,
 I ясний шлях відкритий перед нами.
 З ідеями її бадьорі, смілі,

Вперед ідем,
 Все близчі, близчі ми до цілі . . .

Елегії — ні сліз
 Душа її не прагне, не бажає . . .

Вона все серцем сонячна й сильна
 У наших спогадах жива — триває . . .
 Душа її з вершин благословляє,
 Веде на подвиги, на творчі труди —
 Вона — що перший з діл сплела вінок...

Живе і вічно жити буде

В серцях українських жінок . . .

Розбуджені стають гуртки жіночих мас
 I з кличами її йдуть до мети,
 До світла — свободи!

— — — — —

Минає час . . .

Минуть століття . . .

Хоч відійшла Вона від нас,

Хоч гріб її снігів окрило квіття, —

Ta тільки тлінь взяла могила —

Лишілася по ній та сила,

Що сяєвом освічує . . . що гріє . . .

Веде на правди путь . . .

Гурти ростуть.

В будущину, до нового життя йдуть . . .

Душа її благословляє . . .

Душа її жива!

— — — — —

Поклін її!

Довічна —

Хвала!

(1930 р.)

З “першого вінка”

переднє слово¹⁾

Не винен я тому, що сумно співаю, брати мої.
Що слово до слова незвучно складаю — про-
[стіть мені!
Не радість їх родить, не втіха їх плодить, не
[гра пуста,
но в хвилях недолі задуми тяжкої самі уста
Їх шепчуть...

Ці слова нашого звісного поета²⁾ підходять якраз під змисл “Жіночого Альманаха”. То дійсно не радість, ні втіха, ні гра пуста були причиною його видання; — а загадали ми спокійно й й безсторонньо³⁾ дітикутися найглибших ран, завданіх жіноцтву нашим суспільним ладом. Хто переконаний, що жінки не повинні займатися поважнішими справами, — хто думає, що поки дівчина не вийде заміж, то не годиться їй вникати в глибини життя й досліджувати його злих сторін, а заміжню жінку вговорює її обов'язками й зайняттями — хто вважає, що від злого можна охоронитись несвідомістю, а несвідомість і глупоту вважає жіночою чеснотою й непорочністю, — хто вірить, що одну частину тіла можна зберегти здорововою, коли рак зіпсуття точить цілій організм, — хто бажає, щоб жінка ніколи не виростала з дитинства, вічно крилася в сльомачій шкаралупці й носилася усюди лише із своєю хаткою, — той нехай не допускає до її рук нашого “Альманаху”, бо ми його зложили для дозрілих умом і переконанням, що без страху⁴⁾ можуть дивитися на світ правди й дійского життя.

Видаючи “Жіночий Альманах” з самих жіночих праць, ми не гадаємо відчукуватись від мужчин на полі загальних змагань та відокремлювати жіноче питання від інших суспільних завдань. Ми лише переконані, що ніхто краще від нас самих не може знати про наші терпіння, недостатки, потреби, що ми повинні старатися пояснити більше наше становище в суспільстві, і тим чином причинитися до прояснення думок і поглядів цілої суспільноти, для якої становище жінки в багатьох випадках є ще якоюсь “темною водою во облаціх”, через що байдуже обминається або фальшиво розуміється інавіть людьми в інших випадках зовсім щирими та всякий суспільній кривді ворожими.

Уникаючи грубості розглядаємо жіноче життя без серпаків і прикрас, не скриваємо наших

1) Пані Тетяні Кошиць, управительці музею, архіву і бібліотеки “Осередку Української Культури й Освіти” — дякуємо за можливість покористуватись цією рідкісною тепер пам'яткою. — Ред.

2) Івана Франка — Ред.

3) В ориг. “без упереджень” і здрогання”.

4) В ориг. “небезпеченства”.

хіб, але їй не складаємо цілої вини на жінок задля вподоби мужчинам. Погорджуємо хитрим постуپованням тих, які, щоб не паразитись мужчинам, не тільки не мають відваги казати цілої правди, але ще накидаються на тих, що на неї здобуваються, даючи тим до пізнання, що вони ініціатори й здібніші погодити всі суперечності свого становища.

Хоч наші сили дуже слабкі, однакає маємо надію, що цей “Альманах” кине хоч кілька ясніших проміньчиків на дорогу змагань нашого жіноцтва і дасть почин до створювання і скріплювання щораз нових сил, не допускаючи водночас розгублюватись їм на манівцях.

Наша книжка, це перший у нас голос, піднесений в справі жіночого питання. Важне це питання давило займає уми самих передових людей в найбільш освічених країнах Європи. У нас воно лише глухим відгомоном відбивалось, та часто не так зрозумілим, як виходив із джерел. Голосио в тій справі ніхто не відзвивався, і здавалося, що ніхто про неї й не думас. Але це лише так здавалось. Були такі, що думали, та з тим не виявлялись. Таке пекуче питання не могло не застаповити цікавіших серед жінок; — почали вони оглядатись і питати самих себе, скільки є в тім правди, — почали розглядати обставини власного життя. Що така думка між нами жила, доказом наше видавництво й подані в ньому праці жінок, що помимо всяких перешкод не відступили від співробітництва.

Найбільшу заслугу около видання цього “Альманаха” положила Олена Пчілка, бо коли ми вже думали, що наші наміри зведуться на ніщо, що то втрачена робота серед наших умовин — вона подала помічну руку й додала захоти до дальшої праці.

Ще лишається нам підкреслити важкий факт, що перший раз виступаємо разом з нашими старшими сестрами українками в іменії нашої національної єдності на ниві загальних справ і спільнотого всім жінкам питання.

Так лети ж, наш соколику, в широкий світ і заглянь усюди, де знайдеш нещасну жінку, журливу матір, забуту вдову, безнадійну дівчину, опущених сиріт! Заглянь і там, де ніби радість і веселість, бо їй там можеш на дні знайти слози. Та хоч може не всюди приймуть тебе, а то ще й злім проженуть словом, та прийде час, що згадають колись про першого вістуна!

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА.

Перший альманах в оборону української жінки

“ПЕРШИЙ ВІНОК”. ЖІНОЧИЙ АЛЬМАНАХ, ВИДАНИЙ КОШТОМ І ЗАХОДОМ НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКОЇ Й ОЛЕНИ ПЧІЛКИ”. ЛЬВІВ, 1887., СТОР. 464.

Українська література, видана в оборону жінки, в порівнянні з літературою інших народів не є так багата на поважні появі. У ній брак науково - історичних студій. Але жіночий рух, започаткований Наталією Кобрінською при співучасти Олени Пчілки (Ольги Драгоманів - Косач), виявився великим поступом у своєму розвиткові та сьогодні є поважним рухом на всіх ділянках духової матеріяльної культури — будучи водночас поважною національно - політичною силою. Українське організоване жіноцтво на рівні з мужчинами уявляє з себе велику силу і своїм упливом сягає в усі галузі українського національного життя.

Тому варто поглянути на перші прояви українського жіночого руху, як руху свідомого, що повстав у обороні української жінки. Таким першим проявом є “Перший Вінок. Жіночий Альманах”, що з'явився у Львові р. 1887. Саму ідею “жіночого Альманаху” за-

лежить аж вісімнадцятьма авторкам як з Наддніпрянщини, так і з Галичини. Отже “Перший вінок” є утвір жінок Соборної України та, крім самих ідей і змісту, є цінний ще й тим, що, хоч перший альманах жіночий, але репрезентує територіально всю Україну.

На зміст “Першого вінка” скла даються праці й твори числом 42 на найрізноманітніші теми.

“Передне слово” Н. Кобрінської з'ясовує завдання Альманаху, певні труднощі в його повстанні й закінчує апострофою, щоб він дійшов до кожної жіночої душі та потішив надією, бо прийде час і Альманах стане “вістувном” нової доби в житті української жінки.

Питання жіночої еманципації містять публіцистично - наукові статті самої Кобрінської: 1) Про жіночий рух в новійших часах” (ст. 5 - 25), де авторка з'ясовує історію жіночого руху в Європі й Америці. 2) “Руське жіноцтво в Галичині в на-

ПЕРШИЙ ВІНОК

ЖІНОЧИЙ АЛЬМАНАХ

виданий коштом і заходом

Наталії Кобрінської і Олени Пчілки.

Ціна 2 злр. а. в.

ЛЬВІВ, 1887.
З друкарні Товариства ім. Шевченка,
від зарядом К Беднарського.
Відбитка заголовного листка

появився Наталія Кобрінська. Підтримала її задум морально й матеріально наддніпрянка, Олена Пчілка. Літературний матеріал, поданий в Альманасі різноманітний і на-

ших часах” (ст. 68 - 102), де докладно розробляється становище й перші прояви оборони жінки та організації і шляхи для її визволення. 3) “Замужня жінки середньої верстви”

(ст. 406 - 416). У цій статті авторка торкається дуже важного питання переваги числа жінок над числом мужчин і долі тих, що залишаються без засобів до життя. Цими працями Кобринська яскраво й повно змальовує сумну картину становища жінки й переконує про необхідність ставати в обороні потреб жіноцтва, визволятись із-під залежності мужчин, іти в життя, до науки, ставати до праці нарівні з мужчинами у всіх ділянках, щебто — свою власну долю перебрати в свої руки.

Поруч цих поважних статей Н. Кобринської "Жіночий Альманах" містить наукові праці інших авторок, як напр.: Ерини ** на тему "Родинна неволя жінок у піснях і обрядах весільних", в якій на підставі розбору весільних народніх пісень підкреслено підневільний стан жінки в народі. 2) Катерини Довбенгукової "Дівка й княгиня", в якій представлено звичай взаємин між дівчиною й парубком до святання й весілля, під час та після весілля. 3) Ольги Франко "Карпатські бойки і їх родинне життя"; 4) Н. Кобринської: "Про первісну ціль товариства руських жінок у Станиславові". Наконець 5) Некролог Олени Пчілки з приводу смерті К. І. Карасинської - Троїцької, визначної української діячки, що померла в Казані.

З того видно, що наукова частина Альманаху дуже цікава, солідно опрацьована на різних темах, що майже всі статті вперше ставлять проблеми й добре їх розробляють. Деякі з них і до тепер не втратили своєї оригінальності й наукової вартості.

Доволі багато заступлена в Альманасі віршована поезія на найрізноманітніші теми з перевагою тематики про жінку. До цієї частини прислужилося аж десять поеток. З них деякі вибились на визначне місце в українській поезії: Леся Українка, Уляна Кравченко, Олена Пчілка, Людмила Старицька, Дніпровська Чайка. Серед тих віршів є поеми (Дебора, Звичайна історія), баляди (Русалка), сонети (Уляни Кравченко) й інші ліричні поезії. Усі ці твори, хоч неоднакової мистецької вартості, але ідейно насичені та в більшості підсилюють завдання Альманаху ліричними рефлексіями.

Але найпоказнішу групу творів Альманаху складають прозові твори новелі й оповідання.

На першому місці треба поставити визначену працівницю на полі української культури, захитницю Т. Шевченка й дружину П. Куліша — Ганну Барвінок. Вона дала до Альманаху два твори: "Перемога" і "Жіноче бідування" — два оповідання. І перше з них, як твір реалістично-етнографічної школи в дусі П. Куліша, М. Вовчка та О. Стороженка, заслуговує на повну увагу як країй твір у збірнику.

Олена Пчілка в оповіданні "Товаришкі" та Наталія Кобринська в "Пані Шуминській" старались скопити " дух часу" й вияснити духові прямування української жінки. Помимо подібності тем, спосіб опрацьовання в обох

авторок — протилежний. Перше — оповідання, а другий твір - новеля оригінальна формою й на ті часи модерна.

Далі йдуть новелі й оповідання: Міхаліни Рошкевич: "Таку вже Бог долю судив", "Теща"; Н. Кобринської "Пан суддя", Ольги Левицької "На чужині", Олесі Бажанської "Кіндрат", Ерини ** "Пісок, пісок!", Сидори Навроцької "Попався в сіль", Анни Павлик "Зарібниця". Деякі з них слабші, але всі вони тої самої ідейної настанови: змагання української жінки, чи то селянки чи інтелігентки — бути собою, боронити свою родину в найтяжчих умовах життя, стати самостійною в праці, стреміти до освіти, щоб не бути жервою обставин, а навпаки — вибороти в суспільнстві своє незалежне становище.

Тому цей перший "Жіночий Альманах" і цінний своєю солідністю в постановці проблем, свою настановою об'єднати все передове жіноцтво з усіх земель України, себто піднести соборницький принцип і в ньому визначити роль української жінки в боротьбі за українську національну справу.

Шкода тільки, що цей "Перший вінок" у дальшому розвиткові українського жіночого руху не повторився й не перетворився в пе-ріодичний орган вищого наукового типу. Правда, українська періодика мала жіночі журнали, як "Жіноча доля", "Нова хата", "Жінка" й інші, що заслуговують на увагу й повне признання. Але "Перший вінок" — це був твір більшого закрою по самій організації і глибшого в постановці проблеми. Це був зразок ідеологічно-революційного прояву на фронті боротьби за право української жінки в історії жіночого руху взагалі.

I в цьому поході української жінки Наталії Кобринській належить перше місце.

ЛЕОНІД БІЛЕЦЬКИЙ.

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА ПРО СЕБЕ

(Продовження зі стор. 3-ої).

нак у переведенні цілого пляну був мені найбільш помічним Василь Полянський, згодом Т. Окунєвський. З Полянським я укладала статут і обдумувала подробиці. Це мав бути рід жіночої читальні, оточеної з літературним видавництвом.

Але товариство попало в підозріння. Стара клерикальна партія підняла крик про атеїстичні й соціалістичні ідеї, — народовці боялися створення нової партії в злуці з радикалами, — жінки роз'єдналися між собою... Не було що робити, — я уступилась, і з Оленою Пчілкою видала р. 1887 на свою руку "Жіночий Альманах".

Того самого року, коли вийшов альманах, поїхала я з Софією Окунєвською на цілий один курс до Ціріху. Там щойно мала я нагоду приглянутися з близька жінкам, що реалізували мої думки на справжній дорозі жіночої самостійності. Нарочно їздила я до Женеви, щоб особисто пізнати Драгоманова.

За права посестер

Н. Кобринська
(світлина з 1900 року).

Ти, що перша в боротьбі за нас,
за жіночі права стала,
то ж поклін Тобі від нас —
честь Тобі і слава!

Тяжке було життя галицького жіноцтва. Незвидна та болюча була його доля. Несправедливий суспільний лад гнітив жінку неволею, безправством, запереченням її людської гідності, бо вважалась вона чимось багато нижчим від мужчини.

Таке пониження жіноцтва, що було не тільки його кривдою, але великою шкодою для всебічного розвитку народу, існувало не тільки в нас. Тому в усіх народів почався живий рух за визволення жінки.

Але в нас цей рух натрапляв на більші перешкоди. Причиною були темнота народніх мас, брак освіти не тільки в нижчих але й в середніх верстах, національне й політичне поневолення, матеріальна нужда. І тому українська жінка, а особливо селянка зазнавала ще більш гіркої долі ніж жінки інших народів. Та помимо того вона в своїх поступових змаганнях не залишилась позаду других, але, що-більше, вона випереджувала інших, напр. польсьок.

Зробила те Наталя Кобринська.

Від наймолодших років займало її ум питання про ролю жінки в родинному, культурному й суспільному житті. Маючи нагоду подорожувати — приглянулася, як живе жіноцтво інших освічених народів, як воно змагається за свої права.

Вернувшись на рідну землю, всіми силами старається освідомити її українське жіноцтво, щоб

скинуло воно з себе хайдани темноти, економічної неволі та почуття меншевартощі.

І в боротьбі за права своїх посестер — сама виходить на перші позиції.

Зачинає від основання першої жіночої організації, без якої практична діяльність була б неможлива. І цей 1884 рік — це початкова дата українського жіночого руху.

На жаль, затуркане жіноцтво не вміло підтримати Кобринської, ціль товариства з освітньої замінено на філянтropійну. Та ця перша невдача не зломила енергії Кобринської. Найближчі два роки посвятила вона для випрацювання теоретичних основ жіночого питання та як вислід її невисипущих заходів з'явився "Перший вінок".

Це не відтягнуло її від громадської роботи. Владжена нею петиція до парламенту від українського жіноцтва про дозвіл жінкам вступати до вищих шкіл — розголосила наше ім'я перед чеського й німецького жіноцтва та випередила польськ. Але парламент розвязано і треба було петицію відновити. З твої причини, а також, щоб видвигнути справу національного виховання дітей та рівночасно рішити про форму дальших жіночих видань — скликає Кобринська перше жіноче віче в Стриї, у вересні 1890 р.

Але її тут не знайшла зрозуміння й належного поперття. Тому на власну руку видає жіночу бібліотеку книжечками п. з. Наша доля, що вийшли в трьох випусках (1893, 1895, 1896). У них подає Кобринська програмові статті про жіночий рух, в якому звертає найпильнішу увагу на боротьбу за політичні права та економічну самостійність жінки.

Видавництво припинилось через брак матеріальних засобів. Ще раз пробувала Кобринська видаєти жіночу бібліотеку в 1911 р., що з'явилася у 2-х книжечках, реєтру перервала війна.

Та хоч не викликала Кобринська масового руху серед своїх сучасниць, але її гаряче й розумне слово доходило незримими дорогами у глибину сердець — її посестер і зерно її кинене між ними зродило обильний овоч. Бо це Кобринської заслуга, що в роках: 1912-1914, 1914-1918 і 1918-1921 українська жінка так близкуче сповнила свій обов'язок супроти нації в тих історичних моментах.

Як тоді кожна пам'ятала її палкі зазиви так і тепер не забуде їх ніодна свідома українка. Бо її високі заповіти будуть нас вести в майбутнє.

Повторім за Нею: "Сміло, посестри, ідім даліше! Хай нас не зражаютъ ніякі перешкоди, ніякі критики, тай наслішки! Бо на тім лиш полягає вартість одиниці, наскільки вона покаже сили в тяжкій боротьбі і спадаючих на неї противностях".

СВЕНЕІЯ СИТНИК.

Родинний дім Наталії Кобринської

У писаннях про Наталію Кобринську читається, що походила вона з давньої священичої родини Озаркевичів - Окуневських, дуже визначної в національному й культурному житті Галичини другої половини XIX-го сторіччя.

Пам'ятаючи ще її батька та молодших членів рідні, бажаю кинути деякє світло на родинні обставини, серед яких жила і виростала Н. Кобринська. Мої відомості спираються теж на врятованих двох із 7-мох томів автобіографічних Записок її батька, о. Івана Озаркевича про його політичну діяльність під час 8-річного посольства в львівському соймі та 18-річної парламентарної діяльності у Відні, — п. з. "Листи до Друга". Маю теж доволі докладні генеальогічні дати, якими тут покористовуюсь.

Прадід Наталії, Григорій Озаркевич походив за родинними переказами — з Полтавщини. Про нього відомо стільки, що проживав у Дромомирчанах, (станиславівського повіту), де мав млин. У селі звали його Майструком, бо знав він добре всяку, а особливо теслярську роботу. Одружився з Марією Мельник. Мали вони четверо дітей, а найстаршому синові Іванові, дідові Наталії вмогливили покінчити теологією.

Дід Наталії, о. Іван Озаркевич (27. 8. 1794 — 17. 8. 1854), одружений з Катериною Трембицькою (1806 — 19. I. 1834), донькою о. Якова, пароха в Красній (1766 — 24. III. 1839) був через 12 років парохом у Глубокій, а після смерті дружини перенісся до Коломиї, де побудував парохіальну церкву, зорганізував і був меценатом і автором перших українських театр. вистав у Галичині. Перша — перелицьована "Нatalka - Poltavka" I. Котляревського п. з. "Дівка на відданні або на милування нема силування", що пройшла з великим успіхом у Коломиї, була повторена у Львові з нагоди З'їзду руських учених у жовтні 1848, а врік пізніше в Перемишлі. Після неї — перерібки Писаревського "Купала на Івана" та Основ'яненка "Сватання на Гончарівці" і "Москаль - чарівник". Деякі його

о. Іван Озаркевич
батько Наталії

поезії друковано в галицькій "Зорі", багато остало в рукописі.

Найстарший з його дітей, син Іван (5. 7. 1826 до 9. 2. 1903) — був батьком Наталії. Бажанням його було стати гімназійним учителем, але з волі батька пішов на богословію. Надіячись після скінчення теології доповнити філософію, щоб стати вчителем. Маючи 22 роки вженився з Теофілею Окуневською (21. 11. 1831 до 28. 3. 1904), що теж походила з священичої родини. Її батьками були о. Данило Адам Окуневський¹⁾, парох Белелуї (23. 12. 1798 до 12. 10. 1848) та Наталія Анастазія Панкевич.

На місяць перед висвяченням о. І. Озаркевича несподівана смерть його тестя о. Данила на холеру заставила його перебрати на себе всі обов'язки помершого. Треба було зайнятись вихованням чотирьох синів - сиріт у віці від 4 до 14 років та запопікуватись вдовицею - тещою. Він перебирає на себе адміністрацію парохії Белелуї - Красноставці, закладає в тих місцевинах народні школи та по трох роках священства стає парохом.

У міру матеріальних можливостей дає образування зразу своїм прибраним дітям - шваграм Окуневським, опісля своїм власним дітям та Софії, донці, свого ним вихованого швагра, Атаназа. Іларій Окуневський став поштовим урядовцем, Гіполіт - священиком (батько адмірала - лікаря, д-ра Ярослава та д-ра Теофіла Окуневського, відомого політика й посла до віденського парламенту), Атаназ - священиком, а Кирило - аптекарем. Треба було теж помагати власним братам після смерті батька: Теофіль став священиком, а Лев учителем.

Ото ж за дитинства Наталії жила на приходстві в Белелуї численна громадка дітвори й шкільної молоді. Теологи вчились у Львові (куди іздилось 100 миль кіньми), а молодші в Чернівцях у німецькій гімназії.

Своїх дітей мав о. Іван п'ятеро. За найстаршу Наталією зам. Кобринською йшли: Володимир,

о. Іван Озаркевич
дід Наталії

¹⁾ Син о. Івана Окуневського (1756 до 13. 4. 1812) сотрудник у Болехові.

Гіероніма зам. Величко, Лонгин і Євген. Коли старші швагри покидали родинне гніздо, ішли до школ младші брати так, що вона ввесь час у родинному домі мала цікаве високошкільне товариство братів, а під час вакацій іхніх товаришів.

Брат Володимир (3. 2. 1853 — 10. 3. 1912) скінчив по традиції теологію. Був це дуже розумний, поважний і тактовний священик, якого Владика завжди посилає у найтижчі для кермування місцевості, з чого він завжди знаменно вив'язувався. У родинному домі тішився великим авторитетом. Одружився з Ольгою Рошкевич (11. 2. 1857 — 30. 5. 1935), що була першою перекладчицею чужомовних творів у виданнях Франка, Павлика та Кобринської.

З братом Лонгіном (24. 10. 1858 — 1942?) в'язали Наталію сердечні взаємини. Його цікавила наука, література, а в його бібліотеці не бракувала ні одна книжка українського видання. Хоч можна сказати, що в родині він був мотором усіх суспільно-народніх починів, сам все оставав у тіні. Багато помагав при організації першого жіночого товариства у Станиславові, де був тоді (1884 р.) адвокатським концептентом. Для нареченої, Лесі Бажанської (30. 12. 1866 — 15. 7. 1906), у ті часи майже одиночкої української піяністки в Галичині, укладає Лонгин статут першого співочого Т-ва "Бойн" у Львові. За часів адвокатської практики у Львові заприязнівся з Іваном Франком, з яким разом мешкав. На стало поселився адвокатом у Городку і плекав традиції свого батька. Наталія нераз довго там перебувала та стрічалась там із І. Франком, що часто приїздив і за любки ловив рибу, з Василем Стефаніком, який нежонатим довго перебував у Лонгіна, з Лесем Мартовичем, що працював у канцелярії Лонгіна ін. У його хаті був склад видань Наталії, звідки вона розсылала їх по книгарнях. Д-р Теофіль Окунєвський, кузин Лонгіна і найкращий його приятель — без його ради не зробив ніодного політичного кроку.

За це все Лонгин дідждався на 82-ому році життя вивезення на Сибір, де і помер.

д-р Євген Озаркевич
брат Наталії

Теофіля з Окунєвських Озаркевич мати Наталії

При боці свого чоловіка о. Теофіля Кобринського, здекларованого народовця Наталія дозрівала інтелектуально, кристалізувала свої погляди й думки, які пізніше вдовицею реалізувала. Вдовицю остав вона у батьків у Белелуї, а від 1884 р. в Болехові.

Ероніма Озаркевич-Величко,
сестра Наталії

Батько, ідучи до Відня забирає з собою Наталію. Брати студенти Лонгин і Євген уможливлюють їй слухати, читати, бачити й перебувати у бажаному товаристві.

Та Євген (8. 6. 1861 — 21. 9. 1916) рівно 10 років молодший від Наталії, остав для неї все меншим братом, навіть тоді, коли був основником і першим директором "Народної лічниці" у Львові. Був він усе в курсі її справ, бо, будучи у Львові — Наталія замешкувала в нього й радилась його в лікальніх справах.

Жила у Львові ще сестра Гіероніма (23. 12. 1856 до 1923), заміжня за д-ром Григорієм Величком. Обі сестри одержали домашнє виховання, але під впливом Наталії молодша сестра вчилася музикі, навіть деякий час у консерваторії в Паризі.

Швагер о. Озаркевича, ним вихований о. Атаназ Окунєвський дуже скоро повдовів. Не міг він

д-р Леопольд Озаркевич

брат Наталії

перенести самітного життя на селі, віддав однинку доношку Софію до родинного дому Озаркевичів, а сам студіював медицину й став лікарем. Під час тих студій у Кракові помер один любленій професор і латинське духовенство відмовилося його поховати. Зробив йому цю останню христі-

Брати Наталії:
Володимир, Лонгін,
Євген.

янську прислугу його учень о. Атаназ. За це його сусpenдовано. Ця поступовість — винесена, з родинного дому, пошилася його характерною рисою на все життя.

Донька його Софія (1865 — 24. 2. 1926), остання вихованка в домі о. Озаркевича, дісталася образування рівнорядне з хлопцями. Вона була першою жінкою в Австро - Угорщині, що покінчила медицину і стала лікарем. Як лікарка практикувала зими в Ціріху, а літом у Францесбаді (Чехі). Вона була сердечною приятелькою Наталії.

Дуже замітною постійною з оточення Наталії був д-р Теофіль Окуневський (1858 — 22. 7. 1937), син вихованого о. Озаркевичом, о. Гіполіта. По вдачі совісний, точний, дуже услужливий, пізніше знаменитий адвокат, організатор і парламентарист. У діяльності Наталії брав живу участь і поміччю і порадами. Львівська, польська газета "Монітор"

У р. 1896 помістила його сильветку, де між іншим писалось: "На нього має великий вплив його кузинка, що ненавидить ввесь мужеський рід, п. Наталія Кобринська, яка для нього часом є найвищим трибуналом." На приходстві був у себе вдома не лише через родинні зв'язки, але перебравши по о. Озаркевичеві обов'язки парламентарного посла, користав постійно з його досвіду й ради.

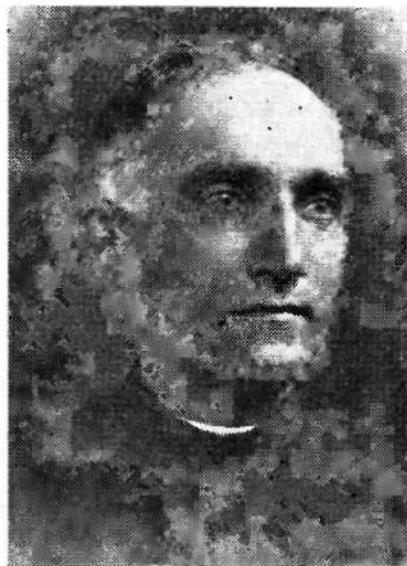
Та понад усіми рідними — найбільшого приятеля й дорадника мала Наталія в особі свого батька о. Івана. У нього знаходила вона повне зrozуміння, захочуту й підпору в своїй суспільній праці. Ним була внесена в 1890 р. до віденського парламенту відома петиція українського жіноцтва в справі допущення до студій жінок на рівні з мужчинами.

З гордістю і спокоєм ставив о. Іван чоло всім прикористям, які стрічали його у зв'язку з діяльністю доношки Наталії.

На одній з авдієнцій у тодішнього намісника Галичини гр. Каз. Баденіго (1. 12. 1890) назвав він Кобринську — "вільномудрою", а з його заряджені мав о. Озаркевич, хоч парламентарний посол, постійні неприємності з долинським повітовим старостою.

Батько Наталії мав повну піддержку в усіх з черги чотирьох львівських митрополитів, та аж у п'ятого митр. С. Сембраторовича не знаходив зrozуміння. До розбіжності політичних поглядів долучилась і діяльність Наталії, за яку кард. Сембраторич потягав до відповідальності о. Івана. І так у митрополітичих рескриптах ч. 8090 від жовтня 2892 і ч. 4440 від 2 березня 1893 є догани за: "недбалство і брак опіки над домашніми, тому що доношка (Наталія) пописується ліберальними поглядами." Усе те змінилось на краще, коли на митрополичий престіл вступив Ексц. гр. Шептицький. У дорозі до Підлютого він вступав приватно на приходство в Болехові.

Останнім політичним кроком о. Івана Озаркевича було його провідництво 220-членної делега-

о. Володимир
Озаркевич
брат Наталії

ції українців Галичини до цісаря в р. 1895. Авдієнція ця пам'ятна в нашій історії відомим висловом цісаря: "Адіс, мої панове" ("Adieu, meine Herren").

Треба ще згадати, що Наталія була відданою піклувальницею своїх хворих у старшому віці батьків. Особливо її маті довгі роки лежала частинно спаралікована аж до смерті. Записалась теж у пам'яті близьких як знаменита господиня. А хатнього зайняття було доволі. Крім гостей, що безперервно приїздили з усіх кутків Галичини, крім

інж. Іван Озаркевич
син Лонгіна
(автор статті).

Леся Кобринська -
Озаркевич

обов'язкового соборчика чи празника, важним був день 6. липня — день ім'янин о. Івана. У цей день з'їздилися обов'язково всі члени родини Озаркевичів - Окунєвських з дітьми, внуками, зятями і т. д. та численні гости, щоб побажати достойному соленізантові.

По смерті батьків замешкала Наталія в своєму домику в Болехові - Волоське Село, де й померла на тиф. Похована побіч своїх батьків, а на її могилі згідно з її бажанням стоїть кам'яний "дубовий хрест в корі" з написом: "Мене вже серце не болить."

ІВАН ОЗАРКЕВИЧ.

З духом часу

Наталія Кобринська є не тільки пionеркою жіночого руху, але й першою визнанчою українською письменницею в Галичині.

Літературі признавала вона основну ролью в національному й культурному розвиткові народу.

У дальший її діяльності громадські справи тісно в'яжуться з літературними й видавничими.

Поза багатою публіцистичною творчістю (критичні статті, реферати, відзvи, промови) — Наталія Кобринська займає місце в історії українського письменства, як авторка цілого ряду белетристичних творів.

Почала писати під впливом характеристичного для її доби, тоді модного реалізму. На зміну романтизму, що не заторкував соціальних питань, реалісти представляли в своїх творах буденне життя, пересічних людей з їхніми радощами й смутками, і не творили ідиллій там, де в суспільності були дисонанси.

¹⁾ У "Листах до Друга" є широкий опис політичних обставин, що спричинили виїзд делегації до Відня, про її зорганізування, подорож і побут у Відні, її наслідки та відгомін у Європі. І. О.

Сюжетами оповідань Кобринської є питання батьків і дітей (Дух часу), конфлікт між правом на особисте щастя та суспільними умовинами (Суддя, 1885, Ядзя Й Катруся 1891, суспільні забобони, (Задля куска хліба 1884), пробудження національної свідомості (Виборець 1891) ... С теж кілька образків з життя з питомим світоглядом сучасних її людей: Янова, (1886), Перша учителька (1892), Жидівська дитина (1890), Лібесанунг (1892).

Першим оповіданням, що його написала Кобринська, є "Пані Шуминська" (1883) з пізнішим наголовком "Дух часу". Пані Шуминська, жінка священика, прожила ціле своє життя для своїх дітей. Зате хотіла вона лише одне, щоб сини були попами, а дочки — попадями; вона ж "колись окружена вінком дітей і внуків тішиться буде їх щастям, прив'язанням і шанобою, сидячи в їх кружку, де кожне її слово, кожна забаганка будуть сповнені." Та життя принесло що інше. Сини пішли на "цивілів", вважали це краще ніж бути попами, а доньки теж не вповні виправдали її надії. "Такий дух часу", каже її син. Вона побачила, що діти не шанують священичого стану, що живуть не релігією, а модними гаслами про народ, суспільство, во-

на ж зі своїми переконаннями є пережитком.

Подібним формою, (бо теж спогадом), є оповідання "Суддя". І тут розчарування з життя. Колись безкомпромісний ідеаліст студент, потім такий же молодий суддя, в тодішнім змодернізованім суспільстві не пішов наперед, а коли заснував родину, попав у такі матеріальні труднощі, що був змущений іти на компроміс з життям і то такий компроміс, що перекреслював зовсім почування його особистої вартості. "Ах! Чому ж обов'язки громадянина стаються кривдою родини, тої основи громадського ладу. Колись сміло стояв під прапором своїх ідей, тепер відчувається їх, бо вони вводили його в конфлікт з життєвими умовинами доби."

В оповіданні "Ядзя й Катруся" Кобринська представляє життя панночки в дворі, Ядзі, і селянської дівчини Катруси. З нього видно, що соціальне становище не забезпечує людині щастя, що сільська дівчина терпить злидні, а панночка теж терпить з причини недостатків. Ті панські недостатки може навіть більш дошкульні, бо коли Катруся через свою убогість все таки лишається в своєму середовищі і має дівочі радості, а її життя має реальний зміст, то панночка, вилучена зо свого товариства, а її життя при ручних робітках — беззмістовне і безрадісне.

Ця сама тема порушена в новелі "Задля кусника хліба".

Оповідання "Виборець" присвячене Іванові Франкові. Це образ селянина, байдужого до суспільних справ, який випадково стає виборцем, починає розуміти відповідальність перед своїм народом і виконує добре й сумлінно наложений на нього обов'язок.

Франко сказав, що одною з ознак справжнього таланту є гумор. З гумором написані дуже добре оповідання: "Жидівська дитина", "Перша учителька" і "Янова" — три відмінні й характеристичні типи.

Вірна своїй зasadі йти з духом часу, Кобринська писала теж під впливом найновішого напрямку, модернізму. Перші з тих творів, "Душа" (1895), "Рожа" (1897), були друковані в Літературно-науковому Вістнику. Критика оцінила їх не надто прихильно, тому більшість їх залишилися в рукописах.

Автім критика творів Кобринської — розбіжна. Те, що одні вважали найкращим, другі не доцінювали. І так напр. Михайло Грушевський назавв шедевром "Виборця", Омелян Огоновський найвище цінив "Ядзю й Катруся", під першим враженням "Задля кусника хліба" Іван Франко писав Кобринській найвищі похвали, В. Маслякові й М. Павликів найбільше подобалась "Пані Шуминська", її вважає теж найкращим твором Кобринської — Денис Лук'янович... Ніхто однак не заперечував Кобринській справжнього таланту, бистрої обсервації життя й постатей, шляхетності форми.

Не можна обговорити питань, що їх заторнула Кобринська в знаних творах, а по минути тло її новель. І тут утривалений дух

часу, в якому жила й творила Кобринська. Ось старенька "їмость", що в зимовий день плете панчоху на дротах, попадянка сирота, що їздить по домах своїків і вичікує своєго щастя, панночка в дворі, якої молоді літа минають над ручними робітками, ось "ксьондз" і "ксьондзів панич", що ведуть агітацію за "руським послом", селянин Яким і його жінка, що вперше довідаються про існування чогось такого, як "вибори" і цікавляться, чи "цікар на них буде", ось маленьке містечко з жидами, іхнім дорібком, домом повним різних меблів і з іхньою доночкою Гіннюю, що змалку вже починає роздумувати над спекуляціями, оце містечко, з якого їдеся возом, бо це дешевше, ніж залізниця, — в якім час то не гроші, його багато і нема що з ним робити — все це образи, що їх сьогодні вже не зустріти. Люди ще рахують "грейцарами" і ось стара Янова, для якої дорога з Пістиня до Станиславова — така далечінь, що як згадаєш, то аж мороз піде по тілі, і для якої їзда залізницею — найсильніше враження в цілому її житті. Ціле життя в ціарській країні, де вороги нашого народу вміли завжди робити труднощі його розвиткові.

Оповідання Кобринської, хоч давної доби, варто всім ще й сьогодні перечитати. Вони написані цікаво і для тих, що ніколи не бачили рідного краю, будуть гарною казкою часів, коли жили іхні бабуні чи матері, а для тих, що бачили рідний край, теж буде присмно оживити спомини минулого й пригадати нашу батьківщину.

СВЕНЕІЯ ВЕРБИЦЬКА.

ДНІПРОВА ЧАЙКА

ПОСУХА

Давно був дощ; змарніло поле,
посхла розкішна трава,
будяк остався лиш по голій
толоці. Наче нежива
стоїть з сухими колосками
убога нива. Все мовчить.
Вогонь невпинно язиками
по селах, по лісах біжить . . .
Ще гірше пекло і задуха:
дим очі єсть і світ сліпити! . . .
Нема дощу, — а хто ж в посуху
Пожежу може зупинить?...

І в людях теж бува посуха:
все мертвим сном неначе спить,
збитого в кайдани духа
ніхто не може розбудити.
І мовчки гинуть людські сили,
надія гасне, віра схне,
і димом, смородом могили
на молоді душі тхне.
Коли ж минеться зла година
і знов прокинеться усе?
І звідки хмара та налине,
що дощ цілющий принесе?

("Перший вінок", стор. 405).

Мої зустрічі з Наталею Кобринською

В перше побачила я Наталю Кобринську на установчих зборах першого жіночого товариства, що його оснувала вона у 1884 році у місті Станиславові, в Західній Україні. Мені тоді було всього 15 літ, тому й мое познайомлення з тою найвизначнішою жінкою тих часів — обмежилося до коротенької зустрічі при столі, до якого підходили ці, що зголосували своє вступлення в члени товариства й подавали там свої адреси.

Але це не значить, що до того часу Кобринська була мені чужа і невідома. Адже ми, нечисленні українки учениці станиславівської "виділової" школи (щось у роді ліцею), між якими була моя шкільна товаришка Константина Малицька, визначна пізніша письменниця - педагог і громадська діячка, просто зачитувалися повістю Кобринської "Задля кусника хліба", повістю, що була в тому часі сенсацією, бо порушувала справи усім знані й наболілі, яких однаке до неї ніхто не торкався. Про Кобринську розповідав і писав мені багато брат мій, Володимир, студент університету, який належав до круга молодих друзів Кобринської, що підтримували її пionерську працю серед нашого жіноцтва. Брат навіть радив мені, користаючи з нашої зустрічі на зборах, познайомитися з Кобринською та відкликався на його знайомство з нею. Але на зборах, сам вид тої гарної, високої, чорноволосої дами в чорному, яка своєю палкою, переконуючи промовою прямо зачарувала численну публіку, зробив на мене таке глибоке враження, що я ледве найшла відвагу, щоб на прикінці вписів у своїй короткій сучокнці (всі пані, між ними немало моїх учительок, були в довгих по землю сукнях) підійти до стола, де Кобринська сиділа, і зголосити свєте членство. Я навіть побоювалася, чи з огляду на мій молодий вік скоче учителька, панна Нічайвна, вписати мене в члени. Але присутній при цьому мій добрий знайомий студент, Теофіль Окуневський, кузин Кобринської шепнув: "це сестра Сіменовича" — і все пройшло щасливо...

Після тої нашої коротенької зустрічі, дороги наші на довгі літа розійшлися. Я мешкала від Станиславова далеко, а ще даліше від Болехова, місця замешкання Кобринської. Слабо діяльне а вкінці заникле новоосноване товариство не виказувало живішої рухливості й не скликало ніяких зборів, де би члени могли зійтися й порадитися над біжу чими справами. Коли ж у несповна три роки пізніше я вийшла заміж і замешкала в Коломиї, а брат виїхав в міжчасі до Америки, шанси зустрічі таки зовсім упали.

Аж тоді, коли я на кілька років перед першою світовою війною замешкала з родиною у Львові, несподівано одного дня Кобринська зйшла до мене. Брат її, зубний лікар мешкав у недалекому сусідстві і Коб-

Н. Кобринська
у старшому віці

ринська відвідуючи його й мене згадала. Ми не бачилися 27 років, але мимо того, глибоке враження, яке зробила на мене Кобринська при нашій першій зустрічі, було таке сильне, що вона не потребувала пригадувати себе мені. Як тільки Кобринська відкрила двері, я пізнала її і з радісним зворушенням поспішила її на зустріч з словами: "Я пізнаю вас, ви — пані Кобринська"... І ми сердечно стиснули собі руки. Мимо слідів, які на її обличчі зробили роки, це була ця сама висока, струнка, мимо своїх 60-ти літ, гарного, шляхетного вигляду пані в чорному. І тепер, як тоді на зборах, впали мені в очі її малі білі ручки, тепер обрамовані білим кружевом при рукавах, що скидалися на білі квіти на чорному фоні одягу.

У перших словах нашої розмови згадала Кобринська моого брата в Америці, з яким кореспондувала, а тепер довший час не мала вістки. Ми згадали, що жіноцтво у світі все таки не здобуло повних громадських прав, згадали і про українські, вже доволі численні жіночі організації. І тоді вона завважила, що наші жінки й досі не мають своєї преси, без чого поширення й поглиблення праці не може як слід розвиватися... Уже на відхідному сказала Кобринська: "Ви молоді, мешкасте постійно у Львові спробуйте зробити це, що мені не вдалося..."

Про потребу жіночої преси я була тої самої думки. Заоочував мене до цього брат з Америки, але ці задуми вдалося зреалізувати щойно в кільканадцять років пізніше. По першій світовій війні, по катастрофі й упадку нашої держави. У 1925 році в Коломиї повстало "Жіноча доля", з'явилися жіночі альманахи того ж видавництва й інші книжки. Але цього Кобринська вже не дожила.

Тоді у Львові, була моя остання зустріч з цею великою українкою.

ОЛЕНА КИСЛЕНЬСКА.

Н. Кобринська – за душу дітвори

Одною з головних проблем, що її видвигнула Наталія Кобринська вже на початку своєї громадської діяльності — це вага опіки над українською дошкільною дітворою.

Тоді це важливe питання найшло вже було успiшну розв'язку в наших захiдних сусiдiв — чехiв, нiмцiв, полькiв. I цi останнi не-гайно взялися використовувати цю проблему для своїх польонiзацiйних заходiв супроти українських дiтей. Скрiзь по українських селах починають дiяти польськi захоронки зde-бiльша пiд проводом монахинь - фелiцiянок. Пiд претекстом гуманiтарної акцiї шовiнiстичнi "матечки" намагаються прищепити українськiй дiтинi почуття вищостi польської культури й мови над рiдними традицiями й мовою батькiв.

Перший алярм проти тiєї загрози пiднесло жiноче вiче в Стрию, 1 вересня 1891 р., скликане за почином Кобринської. У резолюцiях того вiча є заклик у першу чергу до українського жiноцтва та водночас i до всього громадянства, щоб створити органiзацiю опiки над українською дошкільною дiтворою, або як це називала Кобринська "Товариство українська захоронка."

Водночас Кобринська подас докладний проект та реальнi можливостi засновання й розбудови того товариства, беручи до уваги тодiшнi невiдряднi матерiальнi обставини. На її думку до того товариства повинна належати кожна українка, урядничка, ремiсничка чи селянка (не виключаючи мужчин). Працю почати як найпростiше. Винаймити в даному селi дiм з городом, пiднайти старшу, досвiдчену жiнку, яка зумiла б подбати про безпеку дiтей та зайняти їх забавою чи оповiданнями народnих казок. Згодом, у мiру свого розвитку товариство зорганiзувало б курси для провiдниць дитячих садкiв. Кандидатками на провiдниць могли бути теж жiнки - селянки.

Докладно опрацьований "Статут товариства - захоронка" — видrukuвано в "Наший долi" (1893) з увагою Н. Кобринської: "Подаємо зразок статутiв Товариства "Захоронка" в надiї, що загал наш зрозумiс пекучу потребу таких товаристств у нашiй країнi та приступить до їх творення. Розумiється, що поданi точки статутa можуть бути змiненi вiдповiдно до мiсцевих потреб".

Цi думки й почини Кобринської найшли широкий вiдгомiн у пресi. I цiкаво, що обi противнi партiї — консервативна й радикальна, виявили тут однозiдно неприхильне становище та одинаковий брак зрозумiння для тiєї справи. У пресi появлялися рiзнi тенденцiйнi й образливi вiдгуки.

Польськi часописi старались зi зрозумiлiх причин осмiшити цей задум, називаючи його м. i. "дивоглядним збiгошищем дiтей". Нiмецькi часописi теж його не брали в оборону, захвалюючи захоронки фелiцiянок.

Ta Н. Кобринська глибоко переконана в слiшнiсть своiх iдей, боронила їх смiливо й гiдно у своiх статтях, рiчевою аргументацiєю опрокидуючи всi закиди ворожої критики.

У своiй вiдозвi до українського жiноцтва в справi захоронок на вступi завважує: "Посестri!... кожна порушена початково оди-ницiями справа викликує в загалу смiх, пото-му гнiв, а наконець усi кажуть, що про те вже давно думали."

I дiйсно, в недовгий час пiсля стрiйсько-го вiча українське духовенство частинно реа-лiзує цю iдею власними зусиллями й коштом, а консервативна пресa вже починає її знаходити "невисказано реальною та актуальную", хоч не признає інiцiятиви Кобринсь-кiй i жiноцтву, вважаючи це просто власним почином.

Ta не партiйнi й особистi амбiцiї визна-чують громадську дiяльнiсть Н. Кобринської. Журба за духове збереження майбутнього по-колiння так глибоко ввiйшла в її серце, що навiть замкнувшись в самотностi, остронь вiд громадського життя — знаходить одино-ку вiдраду в працi серед селянської дiтвори й молодi. У споминах про неї Окуневський пе-редає нiжну картину з її життя в Болеховi, "де все та чиста й непорочна молодь мов вi-нок окружала її, а з уст невинної дiтвори лi-лися тихi пiснi, росказувались оповiдання..."

Про те не забула Кобринська й у своiй лi-тературнiй творчостi. Ось мистецьке, глибоко психологiчне оповiдання "Перша учителька" з рухливою дитячою громадкою, що молитовно сприймає з уст нянi розповiдi народnих казок, про жорстоких туркiв - татар, про чари - зiлля, про диви життя... I все те, що влила в дитячу уяву й чуття перша учителька, не забудеться на цiле життя.

Живучiсть i актуальность клiчiв Н. Кобринської та її iдеi боротьби за духове збе-реження української дiтини ярко виявляєть-ся в теперiшностi.

Сьогоднi розбудова дитячих садкiв є зви-чайним i конечним явищем у кожнiй модер-нiй суспiльностi. У прекрасно вивiнуваних i вiрцево ведених дитячих садках проходять початки виховання дiтини, тут її вкорiнюють-ся почуття любови й пошани до рiдnoї мови та своiх нацiональних надбань.

На рiдних землях затроює українськi дi-тiaчi душi — большевизm. Ale тисячi українцiв, розкинених по всiх сторонах вiльного свiту, мають можнiсть свободно впливати на формування душi майбутнього поколiння й тому за збереження його нацiонального обличчя несуть повну вiдповiдальнiсть.

У сучасних обставинах — це справа на-шої нацiональної й особистої гiдностi. Її збе-реження — це запорука пошани до нас i ін-ших нацiй.

МАРІЯ ОХРИМОВИЧ.

Виборець¹⁾

(Присвячено Іванові Франкові)

Перед повітовою радою, де мали відбуватися вибори, було так глітно, що годі було перепхатися, а голови людські подавалися, наче хвілі в ставу, гойдані вітром. Далі трохи порідше стояли люди купами і вели всілякі розмови.

Яким зачув знакомий голос, що доходив здалека. Голос то підносився, то знижався, часом гудів, наче б хтось говорив у порожній бочку, то притихав і слова пили тихо, спокійно як шепот води мілкого потока. Яким оглянувся. Це був панотців панич. Він переходив від купи до купи людей, просив і заклинав, щоб пошанували самі себе, показали, що вони люде, газди, Українці), щоб не давалися на підмову, не зводилися обіцянками, не запродували своїх голосів!

— Тримайтесь, братя! — говорив він палко.
— Ваша доля у ваших руках, від вас залежить доля України. —

Голос його перервався. Він палкими очима споглядав на народ і читав з їх лиць силу своєго слова.

Яким не міг перенести того погляду і спустив вниз очі. Запаморочений гуком голосів і новими враженнями червак сильно завертівся десь під самим серцем і викликав протяжний довгий біль. Погляд молодого чоловіка мішав його і прибивав до місця, а коли він знов піdnіс очі і споглянув навколо себе, замість панича побачив гідке лице секвестратора³⁾. Секвестратор був змучений, як косар у полуднє, а піт горохом ллявся йому з чола. Він перепхався через купи людей, отерся майже об Якима і пішов далі. Яким оглянувся й побачив високе вістря і чако жандарма. Секвестратор щось йому шептав до вуха. Жандарм подивився на всі боки. Нарешті їх погляди спочили на кількох людях, звідки Якимові здавалося, що чує голос панича Никольця.

**

Іван ішов з двома людьми і голосно говорив.
— Тьфу! До чорта, — сказав високий чоловік.
— Один сюди, другий туди! Лоточать, що аж голова тріскає! Чоловік вже врешті не знає, що робити!

— Та на те є розум, — каже Іван, — аби чоловік зізнав, що робити. —

— Розум розумом, але в такій крутні і розум не поможе. Говорять: свій, свій, а кажуть вибирати пана! —

— Та бо ви не розумієте, про що тут іде! Тут

1) З браку місця передруковуються лише кінцеві розділи. (Українсько-руська Видавниця Спілка, Львів 1900). — Ред.

2) Авторка скрізь писала: Русь, руський..., як це тоді загально вживано. Ред.

3) Яким одержав від нього "десятку", щоб голосувати на поляка. Ред.

не йде про те, чи він пан чи мужик, але про те, що Ківковецький пан — поляк, а зі Львова — українець. —

— А що нам з того за користь?

— Які ви дивні! Подумайте самі: як ви процесуетесь тай не можете самі на термінстати, то кому ви даете "пленіпотенцію"? Тому, з ким процесуетесь? Чи тому, хто вас боронить? А з ким ми найбільше напроцесувалися, як не з польськими панами? Де поділися наші ліси й пасовища? Право мужицьке усюди пропадає, бо він темний, непросвічений. Лиш одні попи та пани Русини, що за нами вступаються! Скажім же тепер, — говорив Іван далі — скажи сам, чоловіче: як би ти мав право за собою, чи треба б тобі свідків підкупляти?

Якимові кров ударила в лиці. Маленький звичай у четверо папірчик засичав, а виразні, круглі нумера засвітили, як очі гадюки.

**

Розпочалися вибори. Майже при самих дверях повітової ради стояв панич Никольцьо і кожному виборцеві, що переходив коло нього, давав смілості й відваги. Якима хтось сильно потрутів. Це був той самий жандарм, що говорив з секвестратором.

— Арештую вас в ім'я права! — сказав він до панича випростувавши як свічка.

— Кого? Мене? За що? — запитав змішаним голосом панич. Його бліде лице ще більше поблідо, а очі блиснули гнівом. — Ви? Мене? За що? — крикнув він знов з усієї сили. — За те, що я говорю людям те, що вони самі повинні знати? Чому не арештуєте тих, що їх на зле зводять, грішми підплачують??!

А як його вже брали, він відвернувся і ще раз сказав: "Люде, тримайтесь!"

Його голос звучав дивно, і при байдорих словах чути було другий звук: "Усе, усе пропало!"

Між людьми зробився переполох. Якимові немов би ножем потягнуло по тілі. Він оставів. Йому здавалося, що кожний дивився на нього, показував пальцем, що це він той збаламучений, підплачений негідник.

— А що, Якиме, за ким будете голосувати? — спитав його ненадійно війт із-за плечей.

Яким оглянувся, але не сказав ні слова.

— Но ходім! Уже час! — сказав війт і пішов наперід.

Яким пішов за ним, щоб не стояти на місці. Але в душі його виколювалася інша, певна, незмінна думка, збутися тяжкого ворога, що вертів мозок, прошибав душу й палив грудь.

В його голові все перемішувалося, у висках стукало, в ужах дзвонило, а гадка крутилася, перлася, гейби запертий дим у коміні. Одне було ясне: збутися яким небудь способом клятих грошей, що палили розжареним вугіллям, шпигали розпеченим залізом.

Піт виступив на його чоло, а серце товклося каменем. Він дивився на присутніх, бачив кожне лице, кожний порух, але чому то так було, чому не так усі заховувалися — він не знав, автім йому це було байдуже, його займала одна думка і вся здрігалася відразою.

— Яким Марчук! — закликав той сам голос із середини, що викликував других перед ним.

Яким вийшов на середину і став перед столом, за яким сиділа комісія.

— На кого даете голос? — сказав грубий, підсадкуватий панок.

Яким мовчав.

На кого голосуєте? — спитав панок нетерпеливо.

Яким мовчав, сопів, трясся цілим тілом аж руки в нього третіли: він витягнув гроши і поклав на стіл.

Пани при комісії зжахнулися.

— Що це? — запитав панок підскочивши.

Якимові наче камінь спав із серця.

Він промовив чистим, грімким голосом:

— Мені дали ці гроши, але я іх не хочу, кладу тут перед цілою комісією, а голос даю на руського послал — і вимовив ім'я й прізвище пана зі Львова.

В залі настав приглушений, довгий шум...

— Славно! Славно! — відозвалося кілька голосів.

Староста почевонів як буряк.

— В залі агітувати не вільно! — крикнув він зі злістю — бо інакше скажу випровадити!

**

Голосування тривало вже не довго. Порахували голоси — двадцять голосів українських більше.

При комісії зачалися гострі переговори. Відкинено кілька голосів, де ім'я чи прізвище було зле вимовлене, але все таки в користь українців виходила надважка. Ніякі викрути приятелів Ківковецького пана не помагали, все було в найбільшому порядку.

Всі, що нетерпеливо ждали кінця виборів, змішалися тепер з виборцями. Гамір і веселість росли. Кожний рад був знати про найменшу подробицю: то ж кожний окремо і всі разом голосно розповідали про недавно пережиті хвилі.

На телеграфі не могли собі дати ради, а весела вість летіла світами.

Жиди наче скажені кричали: Віват! А між ними могли виборці бачити тих, що ще недавно бігали за Ківковецьким паном і запрошували на студенець та ковбаси.

Яким чув, що його ім'я переходило з уст до уст.

— Де він? Як називається? Звідки? — допитувалися з усіх боків, а деякі витягали папір і записували.

— Це мій парохіянин, — сказав гордо старенький панотець, підпровадивши до Якима кількох своїх товаришів і молодих панів.

Панотці і панове стали Якимові віншувати, а деякі й цілувалися. Одному аж слізози крутилися в очах, коли він стискав Якимову руку і говорив:

— Коли вже таких маємо селян, то Україна не

пропаде, але пропадуть її вороги, бо народ приходить до пізнання, чим він є і чим повинен бути!

Яким не міг спамятатися. Його брало диво, він споглядав на себе немов на яку загадку. Що це мало бути за пізнання, про яке йому говорили, він не розумів; чув лише, що в ньому відзвілляється якесь незвісне віщування, якийсь незнаний досі голос..

— Чого всі ті люди так побиваються, чого боряться, чого плачуть? Чи в тім не ховається щось більше, ніж він досі бачив? Чи не криється більша сила, що всіх тих людей переймає одною душою, що і в ньому пробудила немов нове життя? Але ті всі почуття перемагала радість, невисказано глибоке вдовolenня.

Він вернувся додому, як п'яний, хоч горілки і до рота не брав.

Жінка вже не могла діжатися. — Що Яким зробить з грішми? — палило її нетерплячкою від кількох днів. Та коли вчула, що він гроши віддав, розсердилася.

— От і розумне зробив! — сказала гнівно. — Люди раді б, коби звідки гроши роздобути, а він мав, та кинув чортові в зуби!

— Ей, жінко, дай спокій! — сказав Яким, стягнувши брови — ти того не знаєш і не розумієш, то й не мішайся! То недобре були гроши...

Жінка втихомирилася. Злих грошей вона не хотіла. Кажуть, що крадене вдесятеро відпаде, а злий гріш, не дай Боже, міг би звести на нінашо і ціле газдівство.

**

Коли Яким другої днини рано збудився, то перша думка була: піти до панотця і спитатися про панича Никольця. Але це було ще трохи зарано, ледви що зоріло, а темні сумраки ще не зовсім прояснилися. Він вийшов на двір. Вітер, що від неділі все зривався зі сходом сонця і перешкоджав сіяти, затих і можна було надіятися, що не буде його і через день, або хоч до полудня.

Вчорашній день пішов для газдівства марно — треба було те надолужити. Він закликав жінку й обое взялися скоренько до роботи.

Вже сонце підбігло вгору, коли Яким виїжджив фірою з обістя. На возі лежав мішок з на сінням, а поверх драбини була привязана залізна борона. Дорога вела попід попівство. Яким кинув на хлопця, щоб іхав у поле, а сам вступив до панотця. Майже на самім порозі здібався з паничем. Він тримав в одній руці газету, а в другій капелюх.

— А, добре, що ви тут — сказав, побачивши Якима — я щойно хотів іти до вас прочитати, що пишуть газети. Слухайте!

Яким слухав і своїм вухам не вірив, які то там діялися надужиття, та все те побороли чесні виборці, що з малими вийнятками стояли, як один муж. Деякі були названі по імені, а між першими стояло й ім'я Якима, як непоборного борця, що прилюдно завстидав ворогів і кинув ім у лиць підкупним грошем.

Яким не знав, де очі діти, а світ ішов перед ним кругом. Ледви пригадав собі, чого прийшов і зміг розпитатися, що це і як діялося з паничем.

Рано, коли чистив збіжжя, був уже зовсім

спокійний, а тепер знов розгорілася в нім кров. Зайнятий розбурханими думками, він і не стя- мився, коли станув на полі.

Він ще недавно нікому незнаний чоловік, окрім свого села, сьогодні став голосний на цілий світ! Про нього пишуть, говорять, хвалять його за чесний і добрий поступок!

Йому аж лячно робилося, коли він нагадав ті непевні та темні хвилі, коли то його думки хилилися на всі боки, коли не здав, що робити і був би може скоріше зробив противно.

**

Та не лише його ім'я виринуло з тихого закутка. Але в його душі зайшла така сама зміна — він ніби прочув, провидів. Він пізнав, що та земля, по якій вінходить, на якій від діда-прадіда стоїть його хата, ті зелені ниви, гори, долини, та рілля, на яку він кидає зерно, все те — одна велика українська земля! А він, її правий

власник, корінний газда, він має про неї дбати, впоминатися за її права!

**

Сонце прикрите тоненькою жмаркою, кидало обічне, теплое проміння. Могучі весняні сили росли, потужніли. Всюди кипіло життя і працею, всюди ішов рух, бреніло по зіллю, траві й по водах. Земля розпарилася, з свіжої ріллі розходився якийсь дивний запах, так добре знаний Якимові.

Яким здрігнувся. Це був запах міщанської кервавиці й поту. Цей запах перемагав всі інші розворушені думки і давним правом панування запитував, чи той вибраний Якима голосом пан зі Львова зможе обтерти той кривавий піт з міщанського чола, чи зменшить податки і дачки, чи верне право до втраченої землі, зарінків, лісів і пасовиськ?

Яким опустив голову і задумався...

Його уста дивно зложилися, і він вимовив стиха: *н е - з на - т и ...*

Зустріч у Кімполюнгу

Кімполюнг...

Закутаний верховіттями зелених гір Буковини. Задумані, тужливі гори. Вітер хвилює їхні вкриті смереками узбічча, колишнє казкою сивої давнини, засипляє леготом тиші й ніжно голубить верхи Карпат. У долині біжить гамірним шумом із срібною гривою бистрого плеса Молдава... Невпинно несе хрустальні води...

Царство краси пишнозеленої Буковини!

Велична природа цієї верховини заєдно кормила духовість наших співців. Зокрема Кімполюнг (Довгополе), курортна місцевість — закуток пам'ятний відвідинами О. Федиковича, І. Франка, Л. Українки й інших письменників, поетів та культурно-громадських діячів.

Тут жила Ольга Кобилянська.

Хоч невідомі нам іще всі причини, що впливали на письменницьке зростання тієї дитини чарівної Буковини — молодої Ольги Кобилянської, але знаємо, що творчий процес в перших роках її літературної діяльності не належав до нас. Її перші твори писані по німецькому. І хто знає, чи не залишилось би так на завжди, — якби не одна зустріч.

У Кімполюнгу від 1881 року був повітовим лікарем — д-р Атаназ Окунєвський. З його донькою Софією приїздила туди — Наталія Кобрінська.

І тут мало місце перше знайомство цих небуденних жінок з молодою О. Кобилянською, що виявилося благословенним і животворним впливом на неї. Завдяки зустрічі з цими освіченими й свідомими українками зродилося в О. Кобилянської бажання, зразу мов недосяжний ідеал — творити мовою свого народу.

Особливий вплив має на Кобилянську її зустріч з Кобрінською. Заслухані від неї кли-

чі жіночого руху й культурно-національного відродження — стали для майбутньої волдарки слова незабутнім дорожником у її письменницькій і громадській праці крізь ціле життя.

І Кобилянська зразу й цілою душою пристала до рідного оточення, вивчала й пізнала гармонійне звучання української мови, загорілась до ідей, що їх прищеплювала їй Кобрінська. Тут слід шукати джерела отих неповторних жіночих постатей, сильних, незалежних, освічених, тих, що розуміють вагу проблеми жіночого росту в усіх його позитивних проявах: принциповості, твердості, незламності своїх починів, незалежності й невгнутості своїх переконань.

З Кобрінською зв'язані перші спроби Кобилянської на шляху літературної діяльності в рідній мові. Було це оповідання п. н. "Вона вийшла заміж", яке Кобрінська спершу прийняла для альманаху "Перший вінок", але не з'явилося у ньому через за великі ще мовні недоліки. Це була перша редакція пізньої "Людини", видрукованої в 1894 р. у "Зорі".

Під впливом Кобрінської — Кобилянська станула в ряди українського жіночого руху. Критик і біограф О. Кобилянської, Осип Маковей (Л.Н.В. 1899) відмічус нпр. її виступ на зборах "Товариства Українських Жінок" у Чернівцях — 14 жовтня 1894 р. на яких вона виголосила доповідь п. н. "Дещо про ідею жіночого руху". Не має сумніву, що це черговий прояв духовного контакту з Кобрінською. Адже ж у випусках "Нашої долі", що її видавала Кобрінська — співробітничає й Кобилянська.

Бо вона бачила у Кобрінській сміливу жінку, що пробила вікна тісного жіночого (Закінчення на стор. 23-ї).

Початки жіночого руху в Канаді

Синтетичної історії жіночого руху в Канаді ще не друковано. Тому зробити стислий огляд того руху в короткій статті не можливо.

Дійсно початковий жіночий рух в Канаді йшов протягом майже півстоліття за ідею політичного і громадського урівноправлення жінки.

Одною з перших піонерок жіночого руху в Канаді була пані Емілі Говард Стов. В 1860 роках вона, маючи на руках інваліда мужа і троє дітей, мусіла учительювати, щоб іх утримувати, а разом з тим заощаджувати дещо з заробітку, щоб дістатися до ліпшого положення. Її мрією було стати лікаркою. Однак, канадські медичні школи тоді ще не приймали до науки жінок. Тому вона вступила до медичної школи в Нью-Йорку, і в році 1868 успішно її закінчила. Коли повернулась до Канади, то тут не мала перешкод в своїй лікарській професії аж до смерті (1903 р.). Між іншим завдяки її діяльності, при допомозі інших, університет в Торонто отворив свої двері для жінок в році 1886.

Повернувшись у 1876 році з конференції Американського Товариства Жіночого Поступу, вона вирішила, що настав час створення подібного товариства в Канаді. З невеликою групою прихильниць (масове жіноцтво було досить глухе на заклики провідниць!) вона заснувала товариство, під скромною назвою Торонтський Жіночий Літературний Клуб. Під голуванням п. Стов та п. Дональд Мек Івен переходили раз на тиждень зібрання, які мали головно виховний характер. Аж року 1881 клуб здобув сторінку в часописі "Кенедіян Сітезен" і тоді, під редакцією пані С.А. Корзон, почалася вперше пресова кампанія жіноцтва за рівноправність.

У році 1883 клуб вирішив, що виховна праця досить підготовила ґрунт для більш активної діяльності, і тоді було створено нову організацію Торонтське Товариство Виборчих Прав Жінки (Вуймен Софрайдж). Боротьба цього товариства мала великі успіхи. Одним з них було створення Онтерійського Медичного Каледжу для Жінок (1883). Доњка п. Стов, доктор Августа Стов-Голлен, стала першою професоркою в каледжі.

Поступнево виборювались виборчі права жінки в муніципалах, в шкільних радах і інш. Спроби добитися права до парляментських виборів покищо не вдавалися. В році 1889 Товариство Виборчих Прав перемінилося на Домініяльний Жіночий Союз Виборчих Прав. Головою його стала таж сама п. Стов. Цей Союз повів ще більш енергійну працю в кооперації з Жіночою Юнією Тверезости (заснована в р. 1885). В році 1907 Союз змінив назву на Канадське Товариство Виборчих Прав. Головою його стала доњка п. Стов, **Др. Августа Стов-Голлен**. Пізніше почали виникати місцеві подібні організації, а в р. 1914 створилася Національна Юнія Товариств Виборчих Прав Жінки. В 1917 р. пощастило перевести закон в Онтерійському парляменті про зірвнання жінки в виборчих правах. В пошану п. Стов поставлено їй памятник — бронзове погруддя в міській залі м. Торонто.

В степових провінціях Канади найстаршою організацією була згадана вже Жіноча Юнія Тве-

резости заснована 1886 р. В Манітобі на її мітингу в р. 1893 були порушенні справи рівноправності жінки. Діяльними особами були пані: Е.А. Блейклі, Дж.А. МекКланг, Кора Гайнд і інші. В Алберті діяльнюю була пані Емілія Морфі, жінка священика. В р. 1916 вона була призначена суддею (магістратом) в Едмонтоні. Це був перший випадок призначення жінки судді в Британській імперії.

В Квебеку повстало Жіноча Рада під впливом **Лейді Абердин**, жінки генерального губернатора. Це була Монреальська Місцева Жіноча Рада — в році 1893. Діячками були такі енергійні жінки, як Лейді Дрюмонд, доктор Рітчі Інгланд, професор Дерік і інш. Закони про жіночу рівноправність в Квебеку ухвалено в році 1940, найпізніше з усіх провінцій. Першою в цьому була Манітоба, в якій закон перейшов в січні 1916 р., другою провінцією була Саскачеванська — в березні 1916 р., в Алберті в квітні 1916 р. У степових провінціях значні впливи мали жіночі товариства при чоловічих "хліборобських" організаціях.

Найбільш впливовою організацією канадських жінок стала **Національна Жіноча Рада**, що об'єднала в собі всі видатніші жіночі товариства по цілій Канаді, як домініяльного характеру, так і місцевого через місцеві Ради, різних національностей і різних цілей. Заснувала її в році 1893 Лейді Абердин для цілей, як сказано було в статуті: "Запровадження в суспільстві Золотого Порядку, звичаю й закону". В своїй діяльності вона досягла важких реформ для суспільства, як от поліпшення законів про охорону жінок і дітей, поліпшення вязниць, крацього трактування упослідженіх верств суспільства і інш. І хоч в статуті Рада не мала боротьби за політичні права жінки, але в бігу життя взяла участь в довгім жіночім наступі на мужеські твердині до здобуття остаточної перемоги — урівноправнення жінки.

Першою **українського** жіночою організацією, що приєдналася до Національної Жіночої Ради, було товариство "Канадсько-Українське Жіноцтво", в місті Винніпегу, засноване і кероване б.п. Анною Йонкер. Воно існувало від 1928 року до смерті п. Йонкер — 1936 року. Місце його в Національній Жіночій Раді зайняла **Українська Жіноча Рада**, що була організована в рр. 1936 — 37, як спілка українських жіночих товариств для дружнього звязку між ними і співпраці для загального добра, для кооперації з канадськими (англійськими) організаціями і для звязку з Рідним Краєм. Українська Жіноча Рада перевела надзвичайно інтенсивну і успішну працю за роки свого існування та здобула ширу і глибоку повагу для українського жіноцтва в Національній Жіночій Раді. За її рекомендаціями до Національної Жіночої Ради була прийнята організація — Союз Українок Канади, — як домініяльне тіло. Опісля вступила в її члени теж Організація Українок Канади на тих самих умовах. Українська Жіноча Рада припинила свою діяльність в році 1944, коли Комітет Українців Канади заснував при собі жіночий відділ, який мав перебрати функції Жіночої Ради.

Авторка цих рядків з найбільшою приємністю

пригадує свою особисту співпрацю в рядах Української Жіночої Ради з Національною Жіночою Радою. Там сходилися представниці жіночих організацій різних напрямків діяльності, різних національних і релігійних груп, і працювали мирно, з щирою взаємопошаною і вирозумінням. Ми, українки, ділилися там з іншими і своїми успіхами і своїм горем. А горя бувало досить. Наприклад, коли польська влада в році 1938 вчинила ганебне знушення над Іванною Блажкевичевою, то Українська Жіноча Рада заалармувала це перед канадською Жіночою Радою, і ця остання не тілько прийняла це з найглибшим обуренням, але передала свій протест Міжнародній Жіночій Раді і вищим властям. Наслідком цього була догана Польщі і відкликання пляну відбуття чергового міжнародного жіночого конгресу — в Польщі.

Подібну акцію Національна Жіноча Рада, на внесення Української Жіночої Ради, перевела в справі закриття Польщею українського часопису "Жінка".

Як згадано вище, Національна Жіноча Рада є широким об'єднанням різних, щоб не сказати всіх, жіночих організацій. Наприклад, Місцева її Рада

в Вінніпегу об'єднує поверх 65 товариств — різного завдання, різних релігійних приналежностей і різних національностей. Цими місцевими радами засяяна ціла Канада, а в центрі діє головна екзекутива. Завдяки такому широкому об'єднанні і дружній праці всіх частин, Національна Жіноча Рада має надзвичайно поважні впливи в урядових і міжнародних міродержавних колах і досягає великих успіхів.

Українським жіночим (та й загальним!) організаціям Національна Жіноча Рада дає приклад успішної акції. В об'єднанні і взаємопошані та толерантні — сила. Розбиті на партійні чи релігійні течії, осамітнені й ізольовані, українські організації не можуть творити великого цілого, щоб можна було назвати українським суцільним, монолітним рухом. А не буде створено великого цілого, не буде осягнитися великих успіхів, не буде досягнено великої мети.

Епоха, яку переживаємо, присуд трагічної історії українського народу, вимагає від нас великої толеранції і об'єднання всіх живих наших сил в одну українську національну силу.

ГАННА МАНДРИКА.

В ПОКЛОНІ НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКІЙ

Святкування сторічча народин основниці українського жіночого руху — започаткувало вроčисто і об'єднано українське організоване жіноцтво в Канаді, а саме в Вінніпегу — 11 березня ц. р., про що було вже звідомлення в "Ж. С." З радістю підкреслюємо культурну зрілість нашого жіноцтва, що не ставиться байдуже до свого минулого та вміє об'єднатись для вищих цілей. Вміщаючи дописи з інших місцевостей, ми віримо, що ювілейні імпрези в честь Н. Кобринської відбудуться скрізь: де живе свідоме українське жіноцтво.

Почесна Президія на Святі Н. Кобринської у Вінніпегу. Промовляє п. О. Кисілевська. Зліва сидять пп.: О. Стебницька — Голова ОУК, О. Войценко — Голова СУК. Є. Ситник, І. Павликівська, С. Степнішин — гостя бесідниця з Саскатуну, Н. Когуська — Голова КУК, А. Семотюк, М. Корецька, М. Марко.

СВЯТКУВАННЯ 100-РІЧЧЯ НАРОДИНИ НАТАЛІї КОБРИНСЬКОЇ В ТОРОНТО

Хор ОУК з диригентом проф. Л. Сорочинським на Святі Н. Кобринської в Торонті.

В дні 25. березня ц. р. відсвятковано в Торонті пам'ять 100-літніх народин Наталії Озаркевич-Кобринської прекрасно підготованим і знаменито виведеним Святом-Концертом. Треба признати, що Свято це було найкращим, яке довелося бачити в Торонті. Ба, навіть муситься безсторонньо сказати, що так укладом програми та добором сил, як і високомистецьким виконанням, це Свято-Концерт було виведене так, що може воно бути взором, як приготування і впроваджування того роду імпрези.

Свято відкрила голова Комітету Українок Канади в Торонті, пані Степанія Савчукова. Вона подала життєпис Ювілятки, та зупинилася ширше над першою спільною публікацією українського жіноцтва з р. 1887 "Перший Вінок".

Відтак жіночий хор ОУК під орудою проф. Л. Сорочинського відслівав з успіхом 4 пісні.

Слідуюча точка молоденької скрипачки п-и Галини Білошицької, хоч не була як корона Свята поставлена на кінці програми, та все остане в пам'яті. Не можна забути нею виведених трудних і поважних творів, виконаних зі зrozумінням і з душою; це були: "Ноктурн" Шопена та "Перший Концерт" Д'Амброзія. Її техніка, її інтерпретація немов зрілого мистця, її певність руки та вкінці її молоденький вік кажуть сподіватися, що її талант довгі літа буде очаровувати публіку з естрад у столичних концертних залах. За мало було публіци, коли во-

на дала наддатком у віртуознім виведенню дуже ефектовний, але й дуже трудний твір Шуберта "Чмелік".

Перед рефератом пані Олени Кисілевської попросила голова Комітету Українок Канади, пані С. Савчукова почесну президію. На сцені прикрашений портретом Н. Кобринської, кисти мистця Дмитренка, зайняли місце голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, пані Олена Кисілевська, а побіч неї пані Ольга Бачинська і пані Ірина Павликівська. Рівно ж запрошено до презідії найближчу рідну Ювілятку, сина брата Н. Кобринської, п. Інж. Івана Озаркевича з дружиною Евгенією і паню Лесю Іванець-Демянчукову, внучку брата Ювілятки, які живуть від недавна в Канаді, як також повну екзекутиву Комітету Українок Канади та членки святкового комітету. Пані голова представила присутнім усіх членів презідії, а паню сенаторку О. Кисілевську, яка день перед тим святкувала свої 82. уродини, представила містоголова пані К. Кравс.

Пані сенаторка з'ясувала у своїм рефераті з молодечним темпераментом обставини, серед яких жило українське жіноцтво на склоні минулого століття, змагання Кобринської над поліпшенням іхньої долі, та зупинилася довше над описом основуючих зборів першого жіночого товариства у Станиславові в 1884 р., що їх зорганізувала Ювілятка.

У другій частині Свята-Концерту пані А. Підубна своїм мілім меццо-сопраном, прекрасною дикцією, глибоким зрозумінням пісні, полонила всіх слухачів, які були б радо й більше послухали. Співала вона так гарно, що ніхто і припустити неміг, що вона при цьому виступі якраз простуджена і тому мусила пропустити послідну обіцяну пісню, яка всім так дуже бракувала.

Вірш Лесі Українки "Ти боролась" віддеклямувалася по мистецькі п. Леся Пелещук, з чуттям і повним зрозумінням.

Василь Тисяк, сьогодні найкращий тенор континенту, як завжди чаравав публіку своїм мілім ліричним голосом. Тисяк мистець рівно ж і в доборі пісень, що в них уміє показати свій голос у повній красі, та зворушувати незрівняним пяніссімо. Торонто, якого він є мешканцем, має то рідке щастя почути його частіше ніж інші міста, та мимо того все хотілось би його послухати.

Фортепіановий супровід усіх вокальних точок програми спочивав хоч у молодих та досвідчених руках п-и Наталії Несторовської, яка досконалім акомпанієментом, певністю удару і грацією своєї появи, особливо причинилася до звеличання Свята.

Як незабутньою остане присутнім уся програма, так незабутнім повинно остати і кінцеве слово секретарки Комітету Українок Канади пані К. Сакалюк, якого провідним мотивом було, щоб ми вивчали чуже, але в душі та в дома оставали українцями, а про це може подбати лише Мати-Українка.

Вкінці ще раз треба зазначити, що ввесь тягар праці у тому взірцево виведеному Святі спочивав у руках Комітету Українок Канади, який доклавши великих зусиль вивязався знаменито.

Пам'ять Наталії Кобринської відсвятковано в Торонті величаво!

I. Майструк

СВЯТО-КОНЦЕРТ У ЧЕСТЬ Н. КОБРИНСЬКОЇ В САСКАТУНІ

Нововибрана Управа Комітету Українок Канади в Саскатуні.
1 ряд (зліва на право) пп.: Л. Чайківська, рекордова секретарка, п. І. Гнатишин, перша містоголова, А. Павличенко голова, К. Гнатюк, друга містоголова, Р. Драган, кореспонденційна секретарка. 2 ряд (зліва на право) пп. Г. Сава, А. Михайленко, П. Будз, членки Управи, П. Чепига, скарбничка.

В неділю, дня 18 березня, об'єднане жіноцтво Саскатуну відсвяткувало століття народин будітельки й основоположниці жіночого руху — Наталі Кобринської.

Саскатун є замітний тим, що тут повсталі дві перші централі українських жіночих організацій домініяльного значення. Довголітні голови цих централей саме й були в президії цього свята, до якої обрано пп.: А. Павличенко, І. Гнатишин, К. Гнатюк, С. Стечишин і Л. Чайківську.

Голова Комітету Українок Канади, п. А. Павличенко, відкрила свято вступним словом та прочитала привітальну телеграму від пані О. Кисілевської. Пані О. Кисілевська, теперішня голова Світової Федерації Українського Жіноцтва (СФУЖО) і одна з перших членок жіночого товариства, заснованого Н. Кобринською, не могла прибути до Саскатуну з причин слабого здоров'я. Цю вістку жіноцтво Саскатуну прийняло з великим жалем.

Пані А. Павличенко покликала до слова пана Ю. Стечишина, голову місцевого Комітету Українців Канади. Він коротко привітав новозаснований Комітет Українок Канади і побажав йому успіху, підкреслюючи важливість тієї установи, якої брак відчувалося від довшого часу.

Пані Л. Чайківська виголосила реферат про Наталю Кобринську. Прелегентка яскраво представи-

ла заструшаючий занепад національної і соціальної свідомості серед інтелігенції й інших верств тогочасного суспільства. В тих обставинах перед жіноцтвом стояло на ті часи важке завдання — вибороти собі права на освіту, на економічно - матеріальну незалежність, та на політично - соціальну рівноправність. На тому тлі — з'ясувала доповідача всебічно постать Н. Кобринської та її заслуги для українського жіноцтва.

Закінчуючи свій реферат, пані Л. Чайківська висловила радість, що українське жіноцтво в Канаді зрозуміло значення Наталі Кобринської і продовжує почату нею працю під кличем: Жінка для нації!

Мала Христина Баран віддеклямувала вірш з "Першого Вінка" Уляни Кравченко п. н. "На новий шлях". Публіка подивляла цю дев'ятилітню дівчинку, що з великим чуттям і артизмом передала цей важкий і прекрасний вірш.

Другою доповідачкою на святі була знана зі своєї діяльності п. Савеля Стечишин. В своїй цікавій доповіді вона змалювала жіночий рух у Канаді.

Перед українським жіноцтвом стояли важливі завдання — треба було плекати далі народні традиції та боротися із асиміляцією. І так у 1926 році жіночі товариства при Українських Народніх До-

мак об'єдналися в спільній організації "Союз Українок Канади" з централею в Саскатуні (православна група). З напливом нової еміграції по першій Світовій Війні в 1934 р. повстас нова націоналістична жіноча організація під назвою "Організація Українок Канади ім. Ольги Басараб". Завданням цієї організації було мобілізувати в своїх рядах національно свідоме й активне жіноцтво для визвольної і допомогової акції.

З церковних сестрицтв при греко-католицьких парохіях оформлюється згодом "Ліга Українських Католицьких Жінок". Тепер ці три організації зорганізували спільний Комітет Українок Канади, щоб одностайно рішати справи загально українського значення.

В концертовій частині програми, дуже гарно відспівала дві пісні пані Галія Максимюк при акомпаніаменті нашої відомої п'яністки, панни Ірини Бубнюк. Пісні були вміло підібрані і гарно вико-

нані, а на прожання публіки солістка мусіла виконати й кілька надпрограмових точок. Окрасою програми вечора була гра гості - п'яністки, панни Ірини Бубнюк, яку представила публіці пані А. Павличенко. Пані Ірина вернулася зі своїх 5-літніх студій в Англії і тепер дає концерти в Саскачевані. Приємно було вітати її на сцені, на якій вона нераз давніше виступала. Вона народилася в Саскатуні і тут закінчила з відзначенням свою освіту. Саскатунське жіноцтво тепло привітало її з приїздом, а малу декламаторку Христина Баран вручила їй китицю цвітів від Комітету Українок Канади.

Кінцеве слово виголосила пані К. Гнатюк, яка подякувала учасницям програми і гостям за чесельну участь у святі та закликала жіноцтво до ще країці співпраці в майбутньому.

Л. Чайківська.

СВЯТО Н. КОБРИНСЬКОЇ В КЕНОРІ.

Жіноцтво Кеноу вшанувало гомін жіночого руху з рідних століття народин Н. Кобринської мель серед українського жіноцтва в Канаді. У неділю 1 квітня ц. р. в залі Т-ва "Просвіта" старанням Жіночого Т-ва ім. О. Кобринської. Голова Т-ва п. М. Степанюк у вступному слові з'ясувала значення свята — вказавши на великі заслуги основниці українського жіночого руху.

Доповідь про життя й діяльність Н. Кобринської виголосила п. Е. Ганчарик, згадавши теж про від-

Христі Червак. Була теж балетна точка у виконанні пп. Катрусі Барчук і Христі Ганчарик.

Кінцеву промову від імені Жіночого Т-ва ім. О. Кобринської. В. і С. Лозинським як солістами), що здобувши пам'ять повне признання, п. Н. Днес з Н. Кобринською свою живою й посиленою участю в громадському житті.

Національними гімнами закінчено цей вдалий святочний концерт.

Дописувачка.

АВТЕНТИЧНЕ

До дому о. Івана Озаркевича, парляментарного посла, батька Наталії Кобринської, приїздило все багато людей за порадою інтервенціями й т. п. А що це були часи чи не "най-найдемократичніші", то приїхав раз навіть ц. к. намісник Галичини, гр. Каз. Бадені, щоб обговорити деякі політичні справи. В хаті перешкаджали, а то й підслухували діти, то ж пішли оба в садок, щоб спокійно побалакати.

Наталія заступаючи недужу маму, лагодила прийняття для неївзичайного гостя, коли раптом по-

чула, що пес обірвався з ланцюга вона підкочує стару легенду, на-й побіг у сад. Вона негайно ви-слала дівчину-прислугу, щоб вигнала пса з городу.

Дівчина притиском кинулась у сад і з криком: "Марш, Бадені! Марш, Бадені!" — гонила за псом. Так бо... звався той пес.

7,500 ЖІНОЧИХ ТУРБОТ

На підставі соток тисяч листів, щоденників та інших документів, д-р В. В. Чартерс з Інституту Карнегія устійнив недавно, що жінки учених — більшість жінок мають не менше ніж пересічно сить знайти сама розв'язку около 7,500 клопотів. Імпозантна цифра, 7,000 різних щоденних клопотів.

ЗУСТРІЧ У КІМПОЛЮНГУ

(Докінчення зі стор. 18-ої).

подвір'ячка у високому мурі, що відмежовував жіноцтво від широкого поступового світу, і випровадила українську жінку на широкий шлях життя — вказавши їй височину творчих можливостей і досягнень у всіх ділянках суспільно-культурного життя.

Оти ключі найшли сприятливий ґрунт у психіці Кобилянської, і вона пішла в нестримний пожід, у якому змагала здобути жінці

рівноправність та зробити її співвартісним незалежним чинником у всіх проблемах, що їх приносить життя. Такий тип жінки впроваджує Кобилянська у свої літературні твори. Це геройні, які не знають гірких сліз, але вміють здобувати життя в усій його повноті.

І пам'ятна зустріч у Кімполюнгу завершилась такими шедеврами української літератури як Царівна, Некультурна, Ніоба, Природа, Земля...

ЯРОСЛАВА ЗОРИЧ.

В Києві святковано урочисто 80-ліття народження Лесі Українки ювілейним вечором, що його відкрив поет А. Малишко, а доповідь про Лесю Українку виголосив поет Максим Рильський. Неначе на глум російського театру в Києві носить назву "імені Лесі Українки".

Пам'ять Лесі Українки відсвячували теж грузини, відвіувши пленарне засідання Спілки Грузинських Письменників у місті Сурамі, де перебувала колись Леся Українка. В будинку, де жила поетка відкрито музей імені Лесі Українки. Одну з головних вулиць столиці Грузії, Тбілісі, переіменовано на вулицю імені Лесі Українки.

Польський письменник Йосип Лободовський перекладає на польську мову драматичну поему Лесі Українки "Лісова Пісня". Цей твір переложений уже на мови грузинську, російську, німецьку, болгарську і литовську.

У Києві перебувала через 5 днів делегація жінок з Данії, що відвідувала ССР. Побувала в українському театрі і найбільше вподобала собі оперу Данкевича "Богдан Хмельницький". Побачила те, що їй дозвалено оглянути, і вернувшись до Данії буде розказувати про "вільне життя української жінки".

Українська малярка Софія За-рицька взяла участь у 62-ій з черги майлярської виставці т. зв. "Незалежних" у Парижі, де виставляються образи понад 1,500 французьких і чужинецьких мистців, що перебувають у Франції.

В літературному вечорі, що відбувся дня 6 травня в Парижі заходом Української Студентської Громади, читали свої твори авторки Діма та Інна Роговська. З рецитаціями й мистецьким читанням виступили: Ніна Миколенко, Гая Ходкевич і Єщенко.

Дня 4 травня ц. р. Степанія Галичин повернулася з поїздки на конгрес Міжнародної Ради Жінок, що відбувся в Аtenах, столиці Греції, в днях від 28 березня до 8 квітня ц. р. з участю 226 делегаток від 22 країн.

КОРОТКО ПРО РІЗНЕ

Американський Сенат схвалив і президент Труман підписав законопроект про право захисту для Оксани Косенкіної, що дnia 12-го серпня 1948 року вискочила з вікна советського консульату в Нью-Йорку на вулицю, щоб не датися живою вивезти до СРСР. Вона авторка книжки "Скок у свободу".

Родинне місто пані МекАртур, жінки генерала МекАртура, Марфрисборо в стейті Теннессі, відзначало її величаве прийняття.

Принцеса Єлизавета з чоловіком Філіппом відвідали Папу Римського дnia 13 квітня на приватній авдієнції. З того привисду п'ять англійських релігійних організацій вислали протести на руки англійського короля.

З Англії вибираються на дніях 12 жінок до фронтової служби в Кореї. Це вдови, жінки і нареченні англійських вояків у Кореї. Візід організує пані Пробін, жінка англійського старшини, тепер у китайському полоні.

Голод в Індіях такий жахливий, що в деяких околицях матері годують своїх дітей глиною.

При кінці травня відбувся в Нью-Йорку З'їзд "Матірного Союзу Українок", на якому головою Т-ва обрано Мілену Рудницьку.

У виборах на президента Аргентини в р. 1952 на листі кандидатів за схваленням партії "пероністів" будуть поміщені тільки теперішній президент Перон та його другина Ева.

Для княжни Анни з Единбургу, донечки англійської престолонаслідниці Єлизавети вирізбив український мистець Степан Шведюк, що живе в Оттаві — гарну дитячу колиску, яку переслава до Британії оттавська організація

опіки над матер'ями. У часописах з'явилися світлини цеї мистецької колиски.

На виставці Дітройтського Інституту Мистецтва здобули успіх образи арт. мал. Анни Бичинської.

Італійка Джюдітта Корті, граючи в футбольну лотерею та шануючи пам'ять свого чоловіка, що недавно помер, подала як основу ставки день його смерті. Виграла 42 мільйони лірів.

у німецьких далекобіжних поїздах є новоприйняті секретарки з писальними машинами, яким подорожні можуть диктувати ділові листи без втрати часу за оплату 1.50 марки за четверть години.

Отто Олендорф, нім. ген. С.С.-ів, відповідаючи перед судом за масове вимордування ок. 2-х мільйонів людей, подав як доказ своєї "гуманності" те, що завжди казав убивати — дітей разом із матерями, щоб побіч себе легче їм було гинути.

В Організації Об'єднаних Націй розглядається питання торгівлі жінками, що на далекому сході вважається чесним підприємством. Нпр. молода китайка в Сінгапурі коштує ок. 500 дол., а незвичайно вродлива — 1,000. Нагомість у Африці поривають чотиролітні малі дівчатка й перепродулюють недорого з уваги на кошти вдережання до часу їх зрілості.

Ірландський антрополог, д-р Рафаїл Арматтое впевнє (з сумом), що бльондинки зникають з лиця землі. Перед 60-ти роками в Англії їх було 65%, сьогодні не більше 25%. Зате в Канаді 45% жінок є ясноволосі, в Новій Зеландії й Австралії — 31%. Мабуть у рільничих країнах білявки є більш відпорні для процесу "затемнювання рас".

У світовій пресі з'явився опис атомної бомби журналіста Джім Берімена, учасника бомбардувань військ вправ на Паціфіку при кінці березня ц. р. Він бачив це монстральне знаряддя зв. ч. 1. в часі перевантажування з трактора на велетенський бомбардувальник, що тривало кілька годин. Приблизні тягар і розміри: 5 тонн, 6 метрів в довжині, 2.70 — 3 метрів у перекрої (виміри середньої мешкальної кімнати); форма присадкуватого вальця похожого на величезну купелеву піч з заокругленим вершком та внизу стіжковато втята й сплющена з відсточними крилами,

ДО НАШІХ ЧИТАЧОК

Бажаючи привести в цьому ювілейному числі "Ж. С." якнайбільше матеріалу про Н. Кобринську — ми зусіли через брак місяця поминути такі відділи: "Весняний промінь для дітей", вісті з організаційного життя, куховарські та інші поради, моди . . . Вони появляться знову в наступних числах.

Через брак місяця статті: п. О. Кисілевської "Три покоління — три етапи праці", п. Ірини Книш "Н. Кобринська та її сучасники" будуть поміщені в наступному числі "Ж. С." разом із оповіданням Наталії Кобринської "Задля куєника хліба".

З огляду на літні вакаційні місяці "Жіночий Світ" за липень і серпень (ч. 7—8) вийде разом подвійним числом.

РЕД. КОЛЕГІЯ "ЖІНОЧОГО СВІТУ".

ПРЕСОВИЙ ФОНД "ЖІНОЧОГО СВІТУ"

Розуміючи в повні вагу і значен-
ня "Жіночого Світу", одинокого
українського жіночого журналу в
Канаді, Відділи ОУК враз із дру-
гими свідомими одиницями дають
йому постійну матеріальну під-
держку.

Перед в тих пожертвах веде Від-
діл ОУК в Торонто, який пише
м. ін. таке: "бажаючи причинити-
ся до розвитку "Жіночого Світу",
членки ОУК на пропозицію п. М.
Дунець (вона здобула перше місце
в змаганні за приєднання нових
передплатниць м. р. — прим. ред.)
рішили на своїх сходинах оподат-
кувати себе по \$2.00 і зараз таки
на сходинах перевели збірку на
ту ціль". Примір гідний до наслі-
дування!

ПОЖЕРТВИ ЗЛОЖИЛИ:

Відділ ОУК, Торонто, Онт. \$200.00
Відділ ОУК, Монреал, Кв. 100.00
Відділ ОУК, Зах. Торонто,
Онт.
Відділ ОУК, Віндзор, Онт.
Відділ ОУК, Содбурн, Онт.
Відділ ОУК, Форт Вілліям,
Онт.
Відділ ОУК, Гемілтон, Онт.
Відділ ОУК, Вінніпег, Ман.
Відділ ОУК, Ст. Кетерніс,
Онт.
Відділ ОУК, Едмонтон,
Алта.

Відділ ОУК, Ошава, Онт.....

(з каси \$20.00; пп. К. Чевревата \$2.50, А. Лахман \$1.50, М. Грайник \$1.00.)
Відділ ОУК, Ванкувер, Б.К. Онт.

Відділ ОУК, Ст. Боніфас, Ман.
Відділ ОУК, Вал Д'Ор, Кв. (писанка \$4.00, збірка з відвідин п. С. Ворончак \$5.00)

Відділ ОУК, Лімінгтон, Онт. (писанка)
О. Заяцева, Торонто, Онт.
А. Курнілів, Содбурн, Онт.
Б. Іванецька, Содбурн, Онт.
Т. Підзамецька, Содбурн, Онт.
Н. Нагайло, Дітройт, ЗДА.
М. Цибик, Ньюарк, ЗДА.

ДАР ІЗ ЗАРУЧИН ДЛЯ "ЖІНОЧОГО СВІТУ" (Віндзор, Онт.)

68.00 В третю неділю місяця лютня
50.00 ц. р. відбулися заручини п-ин Олі
50.00 Борою з п. Я. Червоняком у Веланд, Онт. Зійшлася тільки дуже
40.00 близька родина, щоб відмінити
35.00 цей радісний день у житті п-ин
35.00 Олі.
Між рідними була присутня п.
30.50 Г. МАРТИНЮК з ВІНДЗОР, що
17.50 так ревно дбає про розвій нашого
25.00 журналу "Ж. С.". Від його появи
до тепер іздить по своїх знакомих,

В останньому (травневому) числі "Ж. С." подано у виказі жертв
жертводавців, що так широко і щедро піддержують наш журнал,
Адміністрація "Жіночого Світу" складає сердечну подяку.

СПРАВЛЕНИЯ ПОХИБКИ

В останньому (травневому) числі "Ж. С." подано у виказі жертв
жертводавців, що п. А. Михайлівська з Порт Амбой, ЗДА., зложила від себе \$2.00 на пресфонд "Ж. С." і переслава \$2.00 з коляди на ту ціль. Має бути:
А. Михайлова, Перт Амбой, ЗДА. \$2.00
17.50 Т. і Ю. Сапленкін, Перт Амбой, ЗДА. (збірку перевезла п. А. Михайлова) 2.00

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

ПОВІДОМЛЕННЯ ДО ВСІХ ЗАЛЕГЛИХ ПЕРЕДПЛАТИЦЬ І ПЕРЕДПЛАТИНИКІВ

Із цим числом висилаємо у пімнення до всіх залеглих передплатниць і передплатників; (на кожній адресі є подана в горі дата, доки заплачена передплата).

Просимо вирівнати передплату негайно. Хто не вирівнає, тому журнал буде стриманий.

Просимо наших передплатниць і передплатників подавати нам своєчасно зміни своїх адрес. ПОДАВАТИ СТАРУ І НОВУ АДРЕСУ ЧИТКО ВИПИСАНУ ПО АНГЛІЙСЬКИ. На зміну адреси долучувати 10 ЦЕНТІВ в монеті або в поштових значках.

Адміністрація "ЖІНОЧОГО СВІТУ".

Mar. 52

Mrs. K. Hladun
626 Port Arthur Blvd.
Fort William, Ont.

ДВАНАДЦЯТИ ВИЩІ ОСВІТНІ КУРСИ

ОСЕРЕДКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ В ВІННІПЕГУ, МАНІТОБА.

ДВАНАДЦЯТИ ВИЩІ ОСВІТНІ КУРСИ ОУКО ЦОГО РОКУ ВІДВУДУТЬСЯ В МАНІТОБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В ВІННІПЕГУ — ФОРТ ГЕРИ.

Це перший раз в історії ВОКурсів Дирекції ОУКО пощастило сполучити ВОКурси з Літньою Школою Університету. У висліді цього ті студенти, що — згідно з академічними приписами — будуть брати повний курс української мови в Університеті, можуть тут же відбути з неї іспити й дістати за це кредит. Це є особливо важне для студентів і вчителів. Студенти, які не відповідають університетським приписам, будуть допущені до курсу української мови як вільні слухачі (не матрикулянти).

НА ВОКУРСИ ПРИНАМСТЬСЯ МОЛОДЬ ПОЧИНАЮЧИ ВІД 14 РОКУ ЖИТТЯ.

Всі виклади будуть відбуватися в будинках Університету. Студенти ВОКурсів зпоза Вінніпегу можуть жити й харчуватися в Університеті, що буде коштувати від \$67.00 до \$72.00 за весь курс.

ОПЛАТА ЗА ПОВНИЙ КУРС ОСЕРЕДКУ ВИНОСИТЬ \$25.00.

ПОЧАТОК ЛЕКЦІЙ НА ВОКУРСАХ І В УНІВЕРСИТЕТІ 4 ЛИПНЯ, ЗАКІНЧЕННЯ 14 СЕРПНЯ.

Пишіть негайно за близчими інформаціями на адресу:

UKRAINIAN SUMMER SCHOOL
UKRAINIAN CULTURAL AND EDUCATIONAL CENTRE
Box 3093 — Winnipeg, Manitoba, Canada.
Phone 523 128.

ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ У ВІННІПЕГУ

новідомле всіх заинтересованих, що листи, пресу й посилки відтепер слати виключно на нижче подану адресу:
Осередок є Інституцією, яка не має на увазі писків і веде свою працю фондами добровільних жертв-дарів, записів окремих людей і організацій та членськими вкладками.

ВПІСУЙТЕСЯ В ЧЛЕНІ ОСЕРЕДКУ!

Спричиніться до розвитку установи, де членами можуть бути всі українці і яка працює для добра українців.

Писати на адресу:

UKRAINIAN CULTURAL AND EDUCATIONAL CENTRE
P. o. Box 3093 Winnipeg, Man., Canada

Вже з'явилось найновіше число літературно - мистецького журналу

"ПОРОГИ"

Це перший і одинокий український літературно-мистецький журнал на американському континенті.

Передплатіть "ПОРОГИ" для себе і за пропонуйте Вашим приятелям.

Передплата на рік 2 ам. дол.
Адреса:

"POROGY"
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina